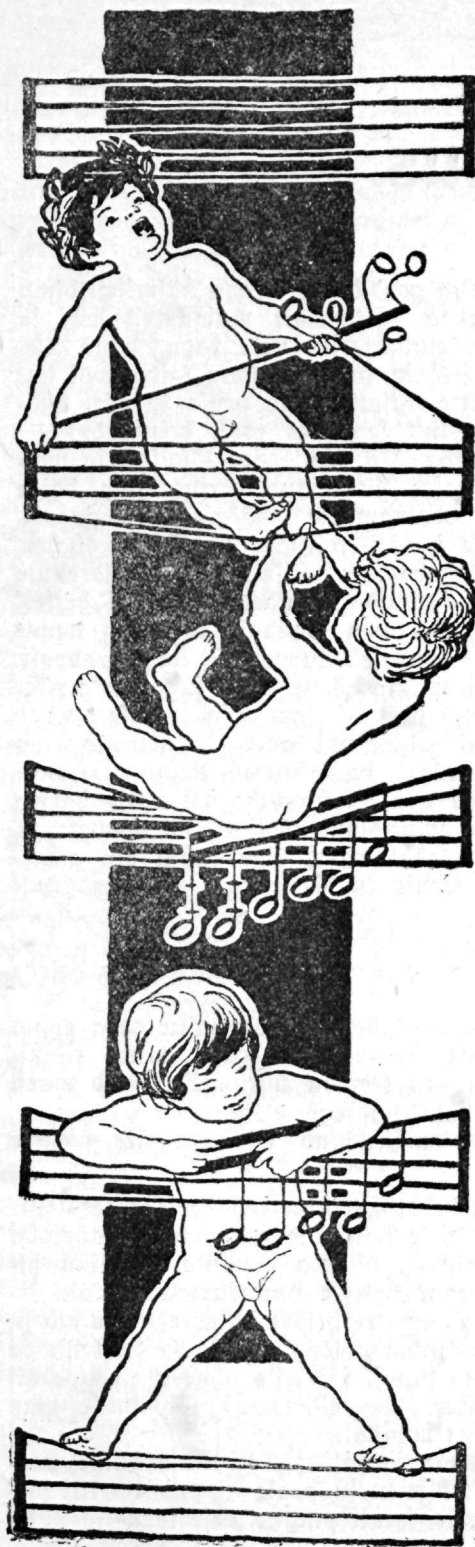

„Meie
Matsi“

Jõulu-Album

1921
aastaks

Jõulu helinad.

Traattänawail kilisew helinad jõuluööl,
on tuhat nägematud waimu —
õhun ja inim'ki südames tööl.

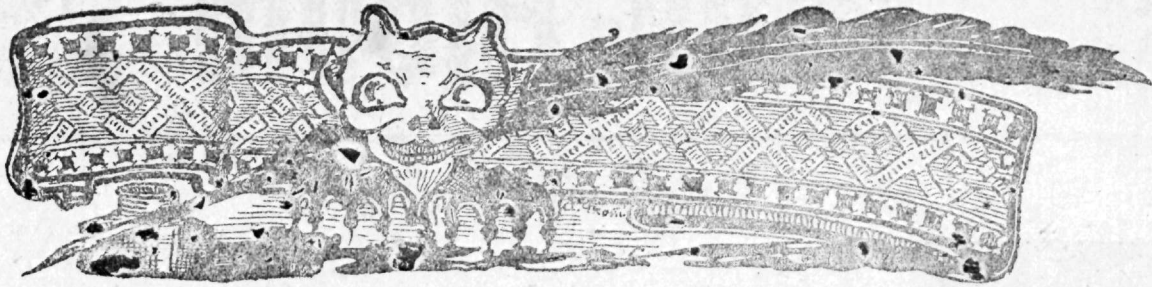
Seisab ööwaht noruten helgen öön,
kui wäsinud; pasungi unustud wööl.
Ent naerul, kui süttind tumm walguselamp,
lumihangen palju on pisaraid,
täht jaan-usse südaööl särawaid...
Lööb ajakell kõmawaid konge
— kaksteist.

Kes kodun, kes lumiöön liikumas
meist, — waid kuuleb kuis kõhatab
ööwahi sarw — tiirleb pimedast
porinal; kui lindude parw,
ööwainpadeest wabaneb akendearw
ja tuhat tulukest sünniwad
miljardid lumeteen uinuwad.
Särab edewas rõõmus waid
noorusfilm, ent kõstis hall wana,
tal' unine film;
kun noorusel elu weel soojust toob
wana sõnab: „Sest jõulust ju küllalt saab,
on lumi nii lõikaw, on üdini kül'm.“
Wõõras mull elu ja wõõras maailm.

Traattänawal kilisew helinad jõuluööst
on tuhat nägematud waimu,
õhun ja inim'ki südames tööl.

©. Saardi.

Kerjuse armastus.

Joh. Üksi.

1.

Tal oli jäme, junnakas keha. Nägu oli tal priske, kuid kasimata; harw, punakas habe, sama karwa pikad juuksesalgad, mis auklise ja raswast läikiwa kaabu alt wälja tolknesid, ning walusad moonutusjed ja krimpstutused näol, andsid sellele hädalise ilme. Ainult terased hall'id silmad ei sündinud kokku üleüldise armetuse kogumulgega: nende pilk oli selge, neis paistis mõistus, kawalus, isegi — jõuküllus. Need silmad olid harilikult alandlikult maa poole pöördud.

Kehakatte poolest oli ta otse wiletsuse eeskuju. See oli üksainus pehastanud nāruhunik, mille koht ju aastate eest kaltjukorjaja kotis oleks pidanud olema. Maaniulataw kuub oli lugemata mitmekarwaliste lappidega kaetud, mis poenööriga külge traageldatud ja millede wahelt siit ja sealt määrdinud watitükid wälja tolgendasid. Wöökohast hoidis kuube koos mitmeti jatkatud narts. Kuue alt paistsid wälja tomp kaltse, mis jalawarju aset pidi täitma ning selle kõrwal raud puujala ots.

„Sõs — klõkk, sõs — klõkk!“ tegid need isewärki käimisriistad kiwisel kõnniteel ning näsid uksteisega kibedas waid'uses olewat, kumma astekaja uulitsalkondijate tähelepanu rohkem oma peale juudab tõmmata. Käes hoidis ta kadaka-puust keppi.

Oli kerjus.

Igal hommikul, niipea kui linnas ärteu algas, ilmus ta ärde uste taha, sulgus oma puntras kehaga läbikäigu tee ning jorutas kaeblikult ja küllalt waljusti, et seda sisse wõis kuulda:

„Kuku kallis herrakene,
Kuku kallis prouakene,
Kuku, kuku, pai, pai.“

Politseit teda ei puutunud, sest tol ajal oli kuldne „kerjamise-wabadus“ ning poest rutati talle kopikut wõi kaht andma, et ostjad wastikust ja jorutawast ja sissekäimist takistawast kogust tagasi peletatud ei saaks. Et kerjusele mõnest kohast midagi ei oleks antud, seda tuli wäga harwa ette, sest mitteandmise korral wõis ta tundide wiisi niimoodi jorutada ning ostjaid eemale peletada.

Kui magastude ja poodide uste taga käimisest htmu täis sai, astus ta kartmatalt maiustest sisse ja ajas oma joru elukorterite uste taga, kuna üks lõpuks lahti kisti ja talle kanikas leiba wõi kopikas raha kätte wijati, mille peale ta siis, andjale kõike õnnistust soowides edasi komberdas — järgmise ukse taha. Nii wenis aeg lõbusalt ja wõidurikkalt lõunasse; siis astus kerjus ühte kõige mustemasse ja odawamasse jõeäärseesse söögipoodi, istus pimedasse nurka ja luges õhates ja õhates, ning sööjate ees aurawate kottleti- ja praetaldrekute peale altkulmu isukaid ja kadedaid pilku heites, laua weere warjus oma kopikaid üle ning toppis nad selle järele wargelt tugewasse nahkkaukasse, mille siis tasahilju oma nāruse kuue sügawasse põue peitis. Siis istus ta tihti õhates ja walusalt nägu krimpstutades ning üksijämi lageda laua peale waadates niikaua paigal, kuni suurem lõunasöögi wõõraste wool juba ära oli käinud; sest mitte harwa juhtus, et mõni määrdinud tööline wõi laewamees, kes oma eluga nähtawasti õige rahul oli, armetult kogust haledust tundis ning kaastundlikult küsis:

„Noh, mts om papi, süwwa es ole?“

Ning siis tuksatas wanamees ja wastas haleda jorimaga:

„M, kuku herrakene, ei ole mitu aega enam suhu ega silma saanud... ei oska mitte rääkidagi... Näe, ei saa teenida ühti... Kus sind waest puujalaga santi sallitaksegi...“

Ja pühkis määrdinud rusikaga üle wesiaste laugude.

Ning kaastundlik tööline wõi laewamees tellis waelele wanakesele kausitäie suppi ning wahel ka praadigi ja lahkus, wiletsa olemuse tänuliku silmawee ja tuhandekordsete õnnistussoowide all.

Juhtus aga nii, et heldet ostjat ei leidunud ja kerjus wiimaks üksinda söögipoodi jäi; siis tellis ta omale kausikese suppi, sõi selle ahnesti ja tigidalt ära ning maksis selle eest walusa õhkamise ning ohkimisega kolm kopikat.

Peale lõunat jatkati jällegi külastäike poodile ning kui wäsimus ju peale kippus, longiti jõeäärsele puisteele, istuti pingile, otse turu- ja kino-

teatri vastu, kus palju möödaminejaid oli, paljastati puujalg täielikult, pandi kübaralott oma kõrwale, wõeti taskust roostetanud kestaga suupill wälja ning lasti lõbusad lood lahti, mis karja põisikest ligi meelitas ja wanugi inimesi uudishimulikult seifutama ning kuulutama sundis.

Ja kopikad sadasid määrdinud kaabusse, kust nad wahetewahel ära korjati, et neid mitte suuremal arwul ei nähtaks.

Päewatöö lõpetati kiinode ja kohwimajade sissekäikude ääres, kus jällegi üht ja sedasama jorutati: „Kuku kallis herrakene, kuku kallis prouakene.“

Ag a pühapäewadel nähti teda kirikuustel ning furnuaedadel ühes teiste kerjustega wõidu joristemas, ning õhtupoolikutel kusagil trahteris purjus publikumile suupilli lugusid mängimas.

Tõhtigi hilja öösel, liikus ta täie moonakoti ning raske rahakotiga koju — kaugese alewikuserwale, kasimata põningukambri, milles laua aset pakk-kast, tooli aset kasepakk ja woodi aset õlekott ning kuhi räbalaid täitsid.

Siis keerati üks seestpoolt hoollega lukku, riputati akna ette takune kotiräie, süüdati wilets, klaasita „hiirefilm“ põlema ja algas saladuslik tegewus, tegewus, mil puhul kõssis keha sirgus, näole walusate moonutuste asemel iseäralik waimustushelk asenes ning wesised silmad ahnet ja wõidurikast pilku enam ei warjanud. —

2.

Ühel päewal istus ta iseäranis lõbusas tujus puiestee pingil ning mängis waimustusega oma kõige kenamaid lugusid. Wiimased paar päewa olid talle wäga karjutoomad olnud. Ta oli õhtutel wõrwestemajas karjutajatele korporantidele hullu nalja teinud: suupilli mänginud, oma puujalaga wahwasti tantstinud ning lõpukes neljakäpakile, kübar hambus, ringi raha korjanud. Ning hõberahad ja paberirublad aina lendasid mütsti, nende hulgas leidis ta ka paar kuldrahagi ning mitugi suurema wäärtusega paberiraha.

Teine asi, mis ta hinge sooja tänu- ja õnnetundega täitis, oli wana kerjusnaise, tema kõige suurema wõistleja, surm.

Oi, kui palju tumedaid filmapilke oli see wana „nõiabokats“ talle walmistanud. Oma põlwest saadik mahalõigatud jalajuppidega oli see kerjusmoor tal igal pool ees komberdanud, tal kiinuw manguja hää oli tal päewal ja ööl wastikult kõrwu lõiganud, kuhu ta ka iganes ei läinud. Iga kerjusmoorile antud kopik, iga leiwapala kiskus tüki tema südame küljest. See kõik oleks olnud ju tema oma, temale antud, kui see hirmutis oma koiwajuppidega rahwas rohkem halastust ei oleks äratanud kui tema.

„Kas sa, kuradi lõkats, ka wiimaks ei kärwagi?“ oli ta ükskord kirikuuksest tülles wanamoorile kähistanud, sest ta oli kadetusepiinaga näinud, et wanamoorile poole rohkem andeid oli osaks saanud, kui temale.

Wastuseks kihistas wanamoor oma hambutsuuga naerda ja siistas kurjalt:

„Ei enne, kui sadatuhat täis saab!.. Siis lasen sinu suguseid kaltsnaakisi 10 kopika eest oma lossi põrandalt märga lakkuda!..“

„Oh ja kurat!“ oli ta selle peale ägedal wihapaisul öelnud ja keppi tõstnud.

Ometi wiimaks oli wanamoor kärwanud.

Kerjusele näis kogu ümbrus täna iseäranis mahe, möödaminejad, iseäranis helled ja kaastundlikud olewat.

Just puiestee ääres oli pikk rida õunanaiste lauakest, millel puldanist katted peal; nende wahel leidis ka niisugusi, millel peale õunte ka muud kaupa — paberosse, präänikuud, päewaroose seemneid, jaia, kolmekopikalisi worste j. m. oli.

Õunanaised olid enamalt jaolt wanamoorid, wilunud „turulõkatsid“, heleda kisa ja suure tagawara sõimu- ning roppuse sõnadega. Et nad iga päew wana kerjaja pihta raswaseid nokkimisi kuulda lasid, siis ei sallinud wanamees neid ja soowis neid kõigest südamest kuradile orgi otja; kuid ta oli neile alati waikimisega wastanud, sest ta pidas lugu wana sõnast, et kuld on hõbedast kallim.

Täna aga pühkis haruldane õnnetundmus ta südamest ka wastikusetunde õunamooride vastu, ning ta hüüdis järsku, peaaegu ilma tahtmata, ainult sisemise pakitsuse sunnil, talle kõige lähemal seisjale ja tigedalt ta poole põrnitjewale wanamoorile:

„Kuule, noorik, ma õige mängin sulle selle loo, mille järel oma wanamehe pulmas tantšisid!“

Tõmbas ise käega üle habeme ja muigas kawalalt.

Õunamoor ajas juu ootamatusest lahti, ilma et kohe sõnagi oleks öelnud; siis aga hakkas ta tatraweski imekiiresti tööle...

„Kaege n'd kronut! Heldeke, näy keel juus ja hing sees kah!.. Käi õige kassi hanna alla oma looga... Kellel sel su lugusi siin peaks waja olema... Plärastad siin igapäew, nii et teistel rahwal ju kõrwad foolweft jooksewad! Ennäe mul raiska... Wõi minu õndsja wanamehega sul tegemist... Sinu sugune kaltsjakas põlnud tema pikki tagumikkugi wäärt... Hari enne oma juu puhtaks ja siis tule kõnelema... Ptüü!“

Wanamoor sülitas tubli suutäie, aga sülitas kogemata oma lähedal istuwa priske, punaste paledega ja tüseda kehaga tüdrukku — ainukeste noore õunamüüja — triibulise seeliku peale.

See oli, nagu wedrudest tõugatud, püstjalul.

„Laku ära!“ kargatas ta wanamoori peale, kellega ta ammugi ju sõjajalal seisis.

„No eks ma pühi,“ pomises wanamoor, kellele „juulaadingi“ wale kohta trehwamine ootamata tuli ja häigas käega üle seeliku.

„Wõi reostama tulid siia teisi, wõi inimesi täisjulgama!“ karjus tüdruk tugewa ja wihase häälega, teisi õunanaisi lähemale meelitades.

„No waatame, kas ilmas enam õigust ei olegi... Niisugune wana mõid tuleb teisi täis julg-

ma... Ma kaewan find mtrawoisfe... Sidima panen su, sidima!..“

Nüüd aga plahwatas wanamoor põlema.

„Kuulge n'd head inimesed... Kuulge n'd, kuidas kõõrutab!.. Ui ui! Ära ikka ninna kinni hakka. Wõi tema paneb kedagi sidima. Ammu ju lihunikupois tresside tagant wälja tuli... Eks te selfiski wargil käinud. Uist, hurjah! Wõi tema paneb ka kedagi sidima...“

„Sidima ja lähed, wanamoor, sidima kolmeks kuuks... Sina tohid teiste peale sülitada! On seda enne nähtud... Aga sidima ja lähed kolmeks kuuks tresside taha... Ja sellepärast saad weel teist niipalju, et wanainimest söimastid, mina ise kuulsin ja kõik kuulsid... Selle eest saad weel nii suure trahwi, et wangis kärwadki...“

Ja kerjuse poole kisas priske tüdruk:

„Wanapapa! Meie kaewame mõlemad selle wanamoori kohtusse... Eks waatame, kas niisuguste jaoks tressid on wõi mitte...“

Nüüd hakkas wana õunamoor lõikawalt naerma.

„Wanapapa! Hihhi! Waat kus leidis, tore paar! Hihihhi! Wanapapakene, mu armas... Anna mulle üks musu... Wanapapakene, wõta teki alla kah... Hihihhi! Noorpaar! Millal laulatada laste? Hihihhi!.. Soowin õnne...“

Naersid healmeelisel kõik lähedalolijad, tehes mitmesugusid tähendusli.

„Kuule, mis ja peidmeest wessife juuga wahiti lasted! Kinai talle üks õungi... Mis noorik ja muidu oled?“

Priske tüdruku terve nägu ja kaelaj õhetasid põlewast wihast. Ta tahtis wastata, kuid nähtawasti ei leidnud ta küllalt „raskeid“ sõnu, mis seda nõiatrobikonda wähegi walusalt oleks trehwanud. Äkki kahmas ta wõlle sisse hulga õunu, läks ja puistas need kerjuse kübarasse, kuna ta ühe neist wanamehe sõrmede wahale pistis. Siis sülitatas ta nõnda, et kõik seda pidid nägema, wanamehe salkus juukseid, paleid ja niisket habet ning fosistas erutatult ja seagast:

„Söö, söö, söö... söö...“

Kõlas üleüldise naerulagina wahete kriiskaw hüüd, täis õelust ja pilget:

„Säh, minu poolt ka pulmakinki!“

Müda õun lendas lastatades wastu tüdruku pihta.

See oli juba liig. Paari suure sammuga oli ta wanamoori juures, haaras selle hallidelt juuksekahtludelt kinni ja paiskas ta maha.

Nüüd läks põrgulärm lahti.

Kisa peale lähenes linnawaht. Komberdas kerjus minema, rahulikult pomisedes ja antud õunu närides.

* * *

Kerjuse elulugu on lihtne ja paari reaga ära jutustatud. Nooremehena oli ta Wenemaa pealinna ühes wabrikus tööline olles wigastuse läbi jala

kaotanud. Rahaga, mis talle wabrikuwalitfufe poolt õnnetuse tasuks anti, oleks ta wõinud würtspoe awada, naau see enamalt jaolt selletaolistel juhtumistel wiiksiks, kuid ihnur loomu poolest wiimase wõimaluseni ei raatfinud ta siiruwiirulistest paberitest lahkuda. Ta ehtis end wiimastesse närudesse, weitis kallid paberid sügawale põue ja sirutas käe häleda moonutustega armuannete järele wälja.

Temast sai elukutseline kerjus.

Nii rändas ta oma puujalaga kubermangust kubermangu, linnast linna, kerjates ja mangudes, elades kõiaq wiletsamat elu ning toites ikka uute ja uute siiruwiirulistega põues peituwat ebajumalat.

Aastakümned oli ta ainult sellele ebajumalale elanud, teda orjanud ning tema pärast enesele kõike keelanud, mida ta muidu elust wõtta oleks wõinud.

Ja kunagi ei olnud tal mõttesegi tulnud omale elu otstarwet mõnel muul wiisil ettekujutada. Terwe ta igapäewane olemine, koqu ta rõõmud ja mured olid ainult nimetatud ebajumala ümber koondatud ning pidupäewaks oli talle, kui ta jälle kord kauase nälgimise ja wõimatu ihnustamise läbi saadud wärwiist paberit täitmata ebajumala kõhtu wõis toppida.

Siis oli aga ta ähmasest hinaest soe kewadetuul läbi puhunud. Aastate jooksul kokkukuhjatud koptust oli ta seal tugewasti puudutanud ja sinna alla maetud roosteseid tundekeeli wärisema pannud.

Noore naisterahwa sooja käe puudutamine oli olnud see kewadetuul, mis wanamehe ähmasest hingest läbi oli puhunud.

Nagu uimane taarus ta näewadel mõõda uultsaid, märkamata, mis ta ümber sündis. Aastakümnete jooksul sissejuurdunud harjumuse järele jatkas ta oma iaapäewaseid talitusi, kuid seda tegi ta juba teadwufeta, tuikuwalt, lõbuta. Wõõras tundmata tung oli teda wägiwadselt oma wõimusesse wõtnud ja ähwardas teda ta harjuwuse roobastest hoopis wälja wisata.

Ikka enam ja enam aega pühendas ta puies tee pingile ning ta pilk wessiste laugude wahelt wiibis tundide kaupa naelutatuna noore õunannaife peal, nii et ta unustas isegi suupilli mangu ja kaubust rahakorjamise.

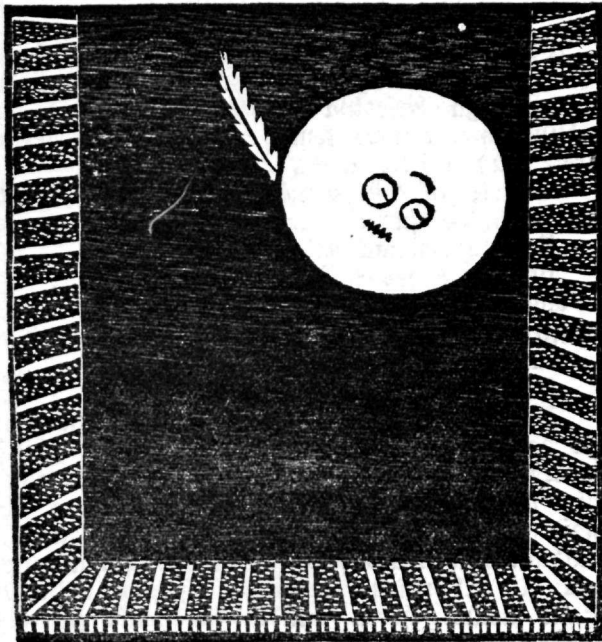
Ei pannud ta ka enam tähele õunamooride riidu, nende torkimisi ega saiatusi. Ja nagu teises ilmas tundis ta enese wiibiwat, kui ta ette ilmus wahetewahel noore õunannaife wihawaielustest punetaw nägu, lihaw käsi ta palgest üle käis ja meelepahast wärisew, sunnitud hellusega hääli hüüdis:

„Söö, wanapapi, söö... söö!“

Siis katsus ta wahel püüda paitajat kätt oma räpaste sõrmede wahete, kuid ialgi ei läinud see tal korda, ning ta pilk awaldas õnnetut imestust, kui lapsel, kes liblikawõrgu alt saaki ei leia.

Wana kerjus sai siis juba isegi aru, et temas midagi uut sündis, midagi, mis tal ammu mälestusest kulunud, helid, mis ammu ununenud. Ta tundis, et see „midagi“ teda wägise wälja kip-

RIIGIKOGU KINO EKRAANIL.

Trikk! Allaminew kuu ilma wiimaseks weeraudiks muutumata.

(Kes tehnikat tunnawad, räägiwad, et see sulg olnud, mis kuu alla wiinud.)

Waatusel lõpp a la „Pathé frères“ — uus firma märk kukk.

pus tõstma sellest elust, millega ta seni nii harjunud, kõigest sellest, mille üle ta headmeelt tunnud ja millele ta kõige oma olemusega andunud. Ta püüdis ka sellele tungile vastu panna, püüdis tõrkuda, kuid asjata. Ta wiibis kodujänesel seiskorras, keda tugew käsi kõrwupidi ülles tõstnud ning keda seist seiskorras mingi meeleheiteline rabelemine päästa ei wõi.

Ja weel tugewamaks läks uus tung siis, kui ta ühel päewal noort õunanaist oma harilikul kohal ei näinud ja teiste mooride kahjurõõmulikust hirmutusest aru sai, et teda awalikus kohas kisklemise pärast aresti mõistetud. Siis paisus wanamehe süda tumedast õnnelikust teadmistest, et see kõik „tema pärast“ sündis, ning see kaas- ja tänutundmus pakitasid tas põlewalt.

Ja wõimsamalt puhus kewadetuul ta kopitanud hinge. Wanamees ei pannud enam vastu, ta kuulas ainult, kudas temas imelised keeled ennetundmata lugusid helistasid. Ta lõmutas ööd läbi oma asemel ärkweel ja mitte ärkweel ja unistas.

Aga unistused wõtsid ikka enam ja enam kindlamad ja realsamad kujud, muutusid mõteteks, kaawatusteks, mille täitmiseks iha ühtepuhku tõusis ning mis mitte enam wõimatutena ei paistnud.

Wanamehe ees awanes mingisugune ennenägemata muinasilm.

Wanamees wõitles rasket wõitlust tundmuste ja raha wahel.

Ning siis hakkas korraka päike paistma. See oli lootus, äkiline, terwet ta olemust oma wõimuse wõttem lootus, et weel mitte kõik kadunud ei ole.

On ta siis ju nii wana ja wäeti, et kõige peale lõpulikult käega lüüa?

Oh ei! Ta tunneb enese weel tugewa, küllalt jõurikka olemat. Jah, ta tunneb, et ta ihaldatud elus weel kaua, kaua wõib elada ja oma lapsi suureks kaswatada. Wõi takistab teda selleks materjaliline puudus? Ei sugugi! Ebajumal, keda ta nii kaua pimesi orjanud, peab temale uude maailma wärawad awama.

Jah, ta on otjustanud! Ta algab uut, ilusat elu, mis peab talle tasuma kõik, millest ta seni ilma olnud. Ta paneb terve oma waranduse noore, punapõskelise õunatüdruku ette ja ütleb:

„Waata, see kõik on minu, meie — minu ja sinu. Wõta mult minu raha, minu ebajumal, aga anna mulle, millest mina ilma olen olnud... elu... elu!“

Ja kerjus tõusis üles oma näruselt asemelt, kus unistustest wankumata otsus küpsenud oli, heitis nartsa pakk-kasti peal olemalt kuhjakeselt kõrwale ja luges oma waranduse üle, selge ning õnneliku pilguga, milles kadunud oli ihnsuse meeleto kirg.

Tugewasti surus ta omale kamalutega raha vastu rinda, pomisedes räpasesse habemesse: „Uue elu heaks! Uue elu heaks!“

4.

Ühel hommikul ilmus noor õunanaine jälle oma wankriga endisele kohale. Ta ei olnud enam nii punapõskeline, kui enne, kuid nina oli tal weel kiuslikumalt püsti ning paljad käewarred tihthepeale wäljakutsuwalt puusjate najal toetamas.

Teda saatis madal, kuid jäme ja tugew, laia, punase, wistrikuse näoga pois, kes oma punnis silmadega tulinoriwalt ringi waatas ning kelle hooletuist, jultunud liigutustest harjunud silm esimese pilguga kartmata riukukke ära tunda mõis.

Õunamoorid terwitasiwad neid pilkawa itstuskihimga ja lugemata kihwtiste pilkudega, kuid waljusti ei sõandanud siiski ükski neist tugewa poisi juuresolekul oma keele peal kipitawat sõnadewalingut wälja walada.

Poiss aitas noorel õunanaisel wankri kohale paigutada, kus juures hooletu jalatõukega naaberimoori wankri eemale lükkas, mispeale see ainult wihasel pomina ja alkuilmu pilguga wastas.

Siis istus ta tükk aega tüdruku wankri serwal, jalgu kõlgutades ja paberossi suitsjetades. Wiimaks sülitas ta äranäritud paberossi otja maha, lükkas mütsi kukla, pistis käed taskudesse, pööras tublisti wäljakumerdatud rinna õunamooride poole ja ütles waljusti ning pikka, et kõik kuuleksid ja selgesti aru saaksid:

„Ma lähen nüüd jälle siu weristama, Mintsi. Kui nad sul siin haukuma hakkawad, jookse aga minu manu, ega ma kaugel pole.“

Ta läks.

„Ptüü, ptüü, ptüü!“ sülitas talle üks wanamooridest tagant järele ning see oli nagu nõiafõnaks, mis teiste keelepaelad awas.

„En'a mul asjameest,“ kriiskas wanamoor, kellega noorel õunanaisel tüli olnud ja kes wast paar päewa enne teda trellide tagant wabaks lastud. „Wõi temal luba teistel hammaid sisje taguda. Ei tea, kus siis õigus ilmas peaks olema. Wiisuguste jaoks on politseis raudu tosinate kaup. Wõi teised hauguvad kõik, aga temake laulab oma lidudega... jidijidijidijidi... Eks te kuulge...“

„Kuule, mis sa's wahid,“ pööras nüüd üks wanamoor kihwtirikalt ja otsekohe noore õunanaise poole. „Eks sa kutsu kallike sija, nä' kui hauguvad raiped!.. Ää ja aja siin nina ühti nii püsti, lind laheb peale ja ega näe sa ka oma warbaid, mis saapist wälja wahiwad!“

„Ei teda taha enam puujalaga santki. See on omale wiist uut otjima läinud. Nä, pole teist siin enam mitu aega näha.“

„Oh, ära niisukest juttu aja. Ei see wanamees jäta! Truu kuni surmani! Ta, waene, on wiist kurwastusest haigeks jäänud.“

„Ehk puleerib pulmadeks oma puujalga. Eks ole ju tarwis kõik asjad ilusti korda seada.“

„Aga lihunikupoiss, waene, nutab ju silmad peast...“

„Ah, mis lihunikupoiss! Ka mõni kawaler! Aga waat', kui tuleb wanapapi, ikka kips ja wõps, kips ja kõps... Walge lips ees ja lillekimp

käes... Alleprankse, mu armsam... Kas tuled mulle? Jah, mu kullake, mu kallike, mu wanapapike... Wõta nüüd, ma olen sinu!..“

Wanamoor, kellega noor õunanaine riitunud, oli lagedale läinud ja näitas nüüd, käes kolletanud lehtedega kaseoksa hoides ja sügawaid kumardusi tehes, kuidas tema arwates wana kerjus noorele õunanaisele kosja tuleb.

See oli tüdruku liig. Tulipunase näoga, käed rusikasse surut, kargas ta wanaeide ette:

„Pea suu, wana nõid! Kuuled sa!“

„Oh võta see lillekimp. Alleprankse!..“

Tüdruk kiskus kaseoksa pilkaja wanamoori wäljastutatud käest ja wiskas selle talle näkku.

Õunanaiste koor naeris.

„Hee — hei!“

„Peigmeest!“ mänginud wanamoor pidi pea-aegu kahe hobuse alla jääma, keda kutsar äkilise ohjadepingutusega seisma sundis. Kalesjast astus wälja lühike, paks, uhke wälimusega herra. Ta kandis toredat palitut, torukübarat, lakksaapaid ja nahkkindaid. Käes hoidis ta kuldkonksuga keppi. Nägu oli tal priske, terwiselt õhetaw, habemest paljaks aetud. Herra kandis kuldprille ja näis kõige lõbusamas tujus olewat.

Õunanaised, herras ostjat aimates, ruttasid igauks oma wankri juure ja kohe kuuldus siit ja sealt:

„Mussad, magusad õunad, herrad! Waadake, kui suured ja lihawad!“

Üks suur ja „lihaw“ murti herra silme ees pooleks, kuna pool talle nina alla pisteti.

„Maitske, herra, maitske, kui mure ja magus!“

Herra lükkas tüütawa käe naerdes kõrwale ja astus noore õunanaise wankri juure.

Noor õunanaine, kes lagedale seisma jäänud, ruttas talle järele, pühkis käed ruttu põlde külge puhtaks ja wiskas buldani, mis kolmweerandit wankrist kattis, kõrwale.

Herra wõttis ühe õuna, pühkis palitu woodre külge ja hammustas kord.

„Mis õunad maksawad?“

„Olge head, siin kaks kopikat tükk, siin kolm kopikat paar, siin kopik tükk. Neid vähemaid müün toobi wiisi — kümme kopikat toop.“

Herra hammustas jälle õunast, sõi ja waatas üksisilmi noore õunanaise peale. Herra näos ja kuldprillide tagant puuriwas pilgus oli midagi, mis tüdruku kohmetuks tegi.

„Misjuguiseid õunu herrad soowiwad?“ küsis ta, et piimikkusest pääseda.

„Mis maksab koorem?“

Tüdruk, arwates, et herra naljatab, waikis.

„Palju koorem maksab?“ kordas herra.

„Herra tahtwat terve koorma ära osta?“ päris tüdruk uskmatast.

Herra hakkas naerma.

„Mis seal siis nii imet? Mul suur pere ja kõik on õunamaiad! Ma ostan õunad ühes wankriga. Palju nad kokku maksawad?“

Tüdruk muheles; siis, järsku, herra kõnet uskuma jäädes, hakkas ta üksteisest lahus olevate õunafeltside hindu umbkaudu järele arvama.

„Noh, noh,“ julgustas herra. „Nimetage aga hind. Ma ei tingi. Maksan, mis küsite!“

Tüdruk waatas kawala pilguga herra peale, keda nüüd weidraks rikkaks hakkas pidama ja päris:

„Ah maksate, mis küsin?“

„Maksan, maksan!“ kordas herra ja wõttis pöuetaskust toreda mustast nahast kuldmonogrammiga portmonee wälja.

„Palju tuleb?“ jatkas ta, priske, tõmbi käega portmonee pihta koputades.

„Aga ... aga ... kui ma korraga ... tuhat küsin?“

Tüdruk ehmatas oma enese ütelist, pani käe suu peale ja purskas siis waljust naerma.

„Miks nii wähe,“ kordas herra imeliku tooniga. „Ma oleks weel rohkem maksnud!“

Ja hakkas sajalisti ja kahekümnewiitelisi tüdruku wankrite laduma.

See oli wast pilt. Jätid õunanaised oma wankrid jumala hooleks ja kogusid tüdruku ümber.

Noor õunatüdruk ise kord punastas kord hakkatas. Ta pilk oli rahapaberite külge naelutud, huuled tukstasid; sees kees, põletas midagi, mõte oli kui ainus hiigla küsimisemärk: „Kas see... kas see on minule?“

„Säh, siin on tuhat!“

Tüdruk wõttis raha wabiseval käitel wastu ja kõrwus mängisid tal korraga sada pilli: „tuhat, tuhat, tuhat, tuhat!“

Ja seda muusikat kuudes waatas ta liikumata pealt, kuidas kutsjar õunawankri kalessi taha sidus, kuidas õunanaised käsa kokku löid ja möödaminejad seisatasid, küsides: „Mis siin on?“

„Te peate mul aitama õunu kodus ära panna! Tulge kaasa,“ ütles herra imeliku häälega ja wõttis ta käest kinni.

Tüdruk järgnes talle wastupanemata.

Kaless wuras minema. Üheksainsaks suureks imestuseks kokkufulanud pilgud saatsid teda.

„Ahaa!“ tähendas korraga üks wanamoorigest ja sülitas:

„Ptüü, ptüü, ptüü!.. Libu!“

Ja teised õunanaised kordasid seda „ahaad“ ja sülitasid kõik, ning siis algas sõge sõnadewaling, millest selgesti ja tihti wälja kostis: libu, libu, libu...

5.

Linna paremas wõõrastemaja numbris istub pehmel sohwal õunatüdruk, põletaw puna näol ja rind sijemisest ägedast pakitusest walul; ta kõrwal herra, kes ta õunad ära ostnud.

Herra kõneleb kiiresti, poolsojinal, tüdruku kätest tugewasti kinni hoides; ta hingeõhk on tuline ja lõhnab weiniist.

„Mariette! Kuule mind! Waata mulle otsa... Waata hästi... Kas sa mind siis tõesti ära ei tunne?.. Waata hästi!..“

Tüdruk katsub oma käsa wabastada ja pöörab näo palawa hingeõhu eest kõrwale.

„Herra... Laske mind lahti. Ma ei tunne teid!..“

Herra pahwatas kähisewalt naerma.

„Hähä! Waletad, waletad, tüdruk! Nägid mind küll ja igapäew nägid. Kellega sind wanamoorigid siis paari panna tahtsid ja kelle nägu sa paitasid. Nagu kassike, pehmelt nii... Ei tunne ära? Pole ju puujalga enam.. Hähä... Tõsi jah... Pole puujalga enam jah, aga on ilus gummi jalg... Ilus ja kallis ja kohe nagu päris jalakene teine... Ja mõnus käia, et kas wõi tantsi kohe... Hähä... Ei tunne, mis! Wanapapikest ei tunne!“

Tüdruk kargas üles; pärani filmade pilk oli üllatusest juhm. Siis taipas ta öelda, äkitselt põlgustulest tabatud:

„Sa oled... siis... sant?“

Ja tüdruk kiljatas äkitselt rinda torkanud ehmatusest ning jooksis ukse poole.

Imewäledalt kargas wanamees talle järele, haaras ta ümbert kahe käega kinni ja sojistas kiiresti ja kirglikelt:

„Mariette, kuule! Jää siia. Ära tapa mind!.. Ära jäta mind maha... Kuule! Ma põlen ju wastu! Mu süda on täis armastust! Kuule! Ma ei wõi ilma sinuta jääda... Sinus on mu surm ja elu!.. Sinu pärast jätsin ma kerjamise, sinu pärast heitsin enestest sandinärud, sinu pärast. Kuule tüdruk! Ma olin ju koi, hirmus koi! Iga kopikas oli minu hing. Ma oleks ennem surunud, kui üht rahapaberit wahetanud... Raha oli mu Jumal, mu hing, mu saatja ja kõik... Hauda pidi ta minuga kaasa tulema, minuga ühes ära mädanema... Aga sa tulid, mu päikesepaiste... Sa silitasid mind... Ja terve maailm keeras end mu silme ees teiseti... Ma tahan elada, elada! Mul on jõudu, mul on ju noorust!.. Oo kui palju! Ma tahan naist... Ma tahan armastust! Ma tahan lapsi... Mariette, waata... waata siia kappi... Siin on mu raha... See on minu warandus... See on mu jumal!.. Tüdruk, mõtle järele... Wannu mulle siin, et sa mind tahad armastada... Mu elupäewadele tahad päikesewalgust anda. Mu naiseks tahad saada ja kõik see warandus on minu... Wannu ainult!“

Tüdruk kuulas wärisjedes. Ta pilk oli ahnelt kapis olewa mammona peal; ta tundis, nagu oleks sealt kuldsed, färawad käed wälja sirutatud. Need haarawad ta südame, hinge ja pigistawad ja rebiwad...

„Seal on wiiskümmend tuhat ja sadasi peale... Kuuled sa... See on palju, palju raha... Selle eest wõib mõisa osta... Kuuled sa! Wannu mulle altari ees püha jumalajõnaga naisjõuudust ja saad mõisa-prouaks... Kuuled sa! Teenrid peawad sul ees ja taga olema, ei sa pruugi tööd teha. Ainult armastad mind ja kaswatad lapsi. Ütle, kas tahad!“

„Kuldsed käed“ tõmbasid tüdruku äkki wastupanemata jõuga kapi poole. Ta haaras mõlemasle pihku kuld ja paberiraha. Tuhat walju häält karjusid walusalt äkki tal kõrwus: „Sinu!“

Sinu! Sa oled rikas! See on sinu! Tema kees ber ja karjus heledalt erutusese uppunud wanamekorruga wõimas õnnetuhin; ta keeras enese ümhele näkku:

„Jah! Jah! Jah! Jah!“

Wanamees haaras tüdruku ümbert kinni, tunetelt põrutatult nuttes ja arusaamatuid sõnu sõnides.

6.

Lihunikupois leidis ta kolmandamal päeval.

Kuidas sai noor riiukukk üllatatud, kui ta wanamooride parastaw kihwtisest jutukädinast aru sai, et noor õnatüdruk wõõra herraga ära oli sõitnud ja armukeseks hakanud. Siis wihastas ta. Mis? Tema Mintsi! Kes ainult tema pärast pidi olema ja kellesse keegi muu ei tõhtinud puutuda, on ühe teise juures, kes teda kallistab ja käperdab. Kuradite kurat! Kui see õigus on, siis tapab ta nad mõlemad! Selle mehe ja Mintsi ka! Temal üks puhas: nokk wõi kael! Aga oma hirmust wiha tahab ta nende kallal jahutada.

Ta peitis oma suure lihunikupussi tasku ja hakkas mööda linna ümber kolama. Ta nuuskis igal pool, ta kuulas igalpool järele. Aga siis õnn talle ise appi tulnud. Kolmandal päewal nägi ta neid enesest kaesjäs mööda sõitwat. Kui uhke nägi Mintsi wälja: hiigla sullega kaunistatud kübar, seljas mantel, üle õlade tore nahast krae ja käes hõbekott ning topsudega päewawari. Need ilusad suled olid wärblasest paabulinna teinud, aga sellest hoolimata tundis lihunikupois ta kohe ära.

Ta jooksis troskale järele. Nad läksid wõõrastmajasse, tema järele. Ja nüüd ootab ta siin tumedas wõõruses eesriiete taga niikaua, kui nad oma numbrist jälle wälja tulewad. Ja siis!..

Pikk walgusejuga langes wõõrusse.

„Ma tulen kohe tagasi. Ma lähen siiasamasse kõrwale kullasepa juure vaatama, kas käewõru walmis... Mis? Ah, ära pirise jälle. Ma tulen ju kohe tagasi!“

Üks pandi kinni. Siidiriided kahisesid ja kange lõhnaõli hais lagunes laiali.

„Mintsi!“

(Järgneb.)

Uued leidused teaduses.

Füüsika alalt:

Toeta keha langeb; erand on naisterahwas, kes langeb siis, kui ta omale toe leidnud.

Kindlaks kehaks nimetatakse keha, mille lahutamiseks suuremat jõupingutust waja...

Märkus: Mitu kindelt keha kokku liitudes sünnitawad wedela ja langewad üksteist wõeldades, täiesti ilma jõupingutuseta.

Näitus: Parteid (seisawad koos üksikutest kindlastest kehadeist) lagunewad ja muutuwad peagi gaasifarnasteks — nägematuiks, selle kohta tarwitatakse füüsilist oskusõna: „Suri wälja“.

Sellepärast ei seisa ülemaltoodud seaduse esimene pool mitte täielikult tõe alusel, waid täienduseks tuleks wõtta — „lisamärkus“.

(Uus seadus.)

Keha kui ka mõistuse kaaluks nimetame rahahulka, misjuguist keegi onupoeg wajab, et walitjuse pukile pääseda.

Sulamise punktiks nimetame seda alkaemaksu hulka, misjugune politseiametniku südame nii pehmeks teeb, et wiimane kinnipüütud kurjategija jälle wabadusse lasseb.

Külmamise punktiks nimetame punkti, misjugal seadus ja kuritöö kokku pörkawad, harilikult tardub wõi külmab niisjugal korral kurjategija südametunnistus ja süda.

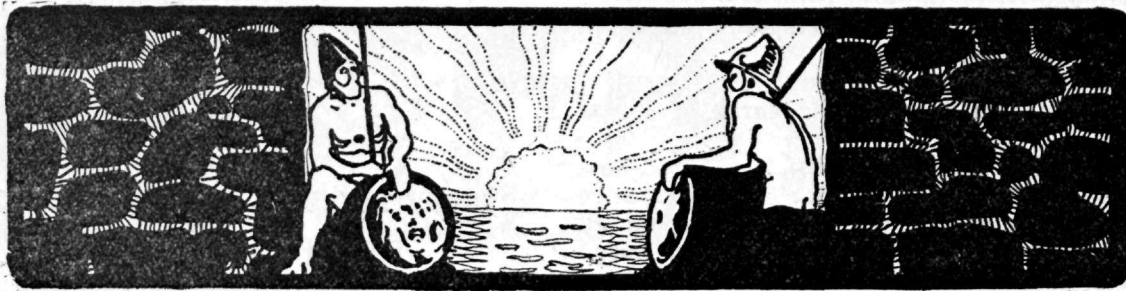
Keemise punktiks nimetame seda sõimu ja laimu hulka, mis sunnib mõningaid riigikogu liidreid iseeneste turjale karwu kaswatama ja neid põranda alla pugema.

Iga keha püüab oma kiirust alal hoida; erandid on tõusikud ja afferistid, kes kiiremalt ülespoole kisuwad, kui kiirwad kannawad.

Kiirus on wastupidi proportsionaalne ajale, erandiks on walitjuse poolt wastuwõetud seadused ja määrused, mis kiirelt tehtud ja kiiremalt unustud.

Elektriwoolu edasiandjaks on turunaised ja ajalehed, nende abil kuulewad rahwa kõrwad pahatõhti kõmulugusi, mis neid kui elektriwool tabab ja erutab.

Õõ põrgus.

Juhtus nii nagu seda mõnelgi juhtub — lasin enese maha...

Et kord surnud olin, siis ei jäänud muud üle, kui pugesin kehast välja, mis rahulikult lamama jäi. Mis pärast sai minu korjusega, — kes seda teab! Võib olla maeti ta surnuaia taha, nagu kõik enesetapjad, võib olla, purewad teda praegu metsalised; võib aga ka olla, et ta kusagile Easnamäe weerule tõugati, kus ta mõne oksa küljes ripub nagu pargitud looma nahk.

Kõik see ei huvitanud mind põrmugi, sest oli mõtetega tegemist küllalt: kas minna nüüd taevasse või põrgusse? Maakerale jääda põlnud ka võimalik, sest siit oleks mind juba politsei jundinud lahkuma. Et ma enesetapja olin, siis oli taeva peale vähe lootust. Oleks mul tuttav mõni taeva arweosakonna juhataja — katsuks oma süüd tuttuje teel vähendada. Nüüd aga ei jäänud muud üle, kui sammud seadida otseteed põrgu poole.

Mu hing oli paljas kui porgand ja hakkas külma pärast lödiseb. Tõmbasin warnast oma ülikonna selga, wiskasin palitu üle ja algasin teekonda. Läksi otseteed raudteejaama. Piletikassa ees oli juba kaunis pikk ootajate saba...

„Sõidab see rong põrgusse?“ küsisin piletimüüja käest.

See naeratas muheldes, kui wastas:

„Kõige otsemad teed.“

Hm! — wõi's ka põrgusse niisugune tung...

Wist walitseb ka sealgi korterikriis. Põlnud parata, nõutasin ka endale pileti. Ise mõtlen: üsna mõistlik asi, et ka rahapunga ligi wõtsin, sest nagu näha, tuleb ka põrgusõidu eest harilikkuude markadega maksta.

Imelik: see põrgusõit on nagu teisedgi sõidud: Samased harilikud, igawad näod ja labane jutt. Nad on ka siia oma argipäewa kaasa toonud...

Oli hiline õhtu kui jõudsin pärale, vähemasti öeldi, et rong enam edasi ei sõida.

Lähedal puristas woorimehe hobune... Täna wa nurgal seisib tüsedaturjaline kordnik.

Pärisin ta käest põrgu asupaiga järele. Juhatati lahkelt, et üsna siin lähedal, suur walgustatud hoone, kõigi mõnustustega...

„Kust kaugelt ise olete?“ küsis lõpuks kordnik uudishimulikult.

„Ikka maakera pealt — üks eksinud hing.“

Ta naeratas kaastundlikult. Wist leidis ta, et kord temagi tee sinna käib.

Imestasin äärmiselt suurde hoonesse sisse astudes, kui mind kuldresididega uksehoidja kumardusega wastu wõttis... Wõi's põrgus kah juba sarnane toredus walitsemas! Wist olen spekulantide osakonda sattunud.

Saalist kostis orkestrimäng. Ei midagi hirmsat, ei midagi põrgulikku!.. Kõik nii kultuurlik, weetlew, mugaw. Mind juhutati aupaklikult saali.

Olin ennegi kuulnud, et põrgus, kuhu pillimehed, kaardimängijad ja topsijõbrad lähewad, lõbusam olewat kui taewas, ent seesugust edu põrgu arenemises ei oodanud ma ometi.

Saal oli pikkade laudadega kaetud, mille taga uhkeis rõiwis meeste ja naiste hinged põnewate. Jüwenenud nägudega istusid. Korra pealt sain aru, et siin hasart-mänguga tegemist on. Nagu lõbusatele põrgu elanikkudele sünnis. Asusin ilma pikema jututa lauda, et sellest lõbust wäärilisena oja wõtta. Alles nüüd nägin, et iga mängija selja taga wäikene kollane rõugearmiline kuradikene kükitas, kes wahetpidamata oma kliendile nõu ja juhatus andis.

Ka minu selja taha asus kohe üks sarnane sõbralik olewus, mis mu meeolelu peale hästi mõjus. Jällegi tänasin õnne, et oma rahapunga ühes olin wõtnud. Kuid õnne mul mängus ei olnud. Igakord, kui kaotasin, tõmbas mid kuradikene kuue hõlmaist nõu andes uuesti õnne katsuda. Igakord olin ta nõuandega päri, kuni mul wiimane mark ära oli mängitud... Kuid hoog oli sees. Pannin palitu välja, siis ülikonna, saapad, siis... siis olin jälle paljas, nagu ihust lahkkudes...

Mis nüüd teha? Kuhu ja palja hingega lähed?
Seal tulid aga jälle kuldresidega mehed ja
palusid mind lahkuda saalist...

„Kuidas? Lahkuda... pörgust?..“

„Ima pikema jututa,“ oli karm ja lühike
wastus.

„Aga... kui ma siiski ei lähe...“

„Siis — lendate siit välja...“

Ja juba haarasidgi neli tugawat kätt minust
kinni ja tõstsid mu siputamisele hoolimata pörgu
ukse taha...

Tõesti, see oli liig!.. Niisugust taewapoole
kõlendawat ülekohut ei oleks ma isegi wanasarwiku
poolt oodanud: eite wõetakse tulija aupaklikult
wastu, meelitatakse mängima, pügatakse paljaks
ja siis wisatakse välja, kui tühi ernekaun...

Keegi möödamineja jäi mind kaastundlikult
silmitsema.

„Mis koht see on, kus wiibin?“ küsisin nuk-
raalt...

„Teadagi — ikka Haapsalu.“

„Mis?!”

„Haapsalu...“

— — — ja see maja, kust mind välja wi-
sati?“

„Mängupörgu...“

Et oleks mind wäik sel momendil rabanud!

— — Püü — mäherdune kole eksitus, pa-
randamatu sissekukkumine: olen, tähendab, päris
pörgu asemel Haapsalu mängupörgusse sattunud...
Ei — jüa polnud mul wähematki lusti sattuda!

„Ja mis pean ma siis nüüd peale hakkama?“
pärisin pijardawa häälega.

„Nagu harilikult: lasete ennast maha, ehk
poote ülesse...“ oli heasoowilik wastus.

Tõesti — teist teed pole! Juba mõtlesin jelle
nõuande järele takitada, kui äkki meese tuli, et
enese juba kord maha olin lasknud. Jällegi rumal
lugu: Seda oleks pidanud ma alles nüüd tegema.
Aga... nojah, ma märkasin, et see kõik otsalt ot-
jani ainult unenägu olnud, sest unes on ju kõik
tagurpidi. — — — — —

Halb uni, mis aga ka tõeks wõib saada,
sest hommikul lugesin ajalehest: Haapsalu linna-
isad on mängupörgu awamise jaatawast otsustanud.

Kui siis tõesti mõni hing päris pörgu asemel
õnnetul kombel mängupörgusse ei sattu!..

K. Odanik.

KASTOORITSEBAD PÄEWASÜNDMUSTELE.

Täid ja ajakirjandus.

Nagu ajalehed teatawad, olla Eestimaa pii-
rides külgehakkawate taudide hooaeg lõppenud,
tulla ette mõned üksikud haiguse juhtumised, mis
loodetawasti terwishoiuwalitsuse agaral tegewusel
peatsett jootuks häwinewad.

Rõõmustaw näha ja kuulda!

Kuid kellele wõlgneme siin tänu; arwatawasti
mitte terwishoiuwalitsusele, waid ajakirjandusele;
ja kuiwõrd kindlustatud oleme palju hullemate
taudide eest?.. näemel!

Igal mõistlikul lugejal on wististi teada, et
ühed kardetawamad taudide edasikandjad on piis-
kesed koduloomad — täid.

Kas on need wiimased elukad aga täielikult
häwitatud?

Nähtawasti ei! Need pisikesed haiguste edasi-
kandjad on end ajakirjanduse tegewusse põiminud
ja opereeriwad ajalehe weergudel, nagu see „Tal-
linna Teataja“ ja „Waba Maa“ lugejatele juba
tuttawaks saanud.

„Tallinna Teataja“ on täid rebase saba kar-
wadesse korteri mahutanud, kust neid mingisugune
ahwitaoline elukas hoolega otsib; kuna „Waba
Maa“ trükkimasina kiirte abil need kihawad „elu-
sõbrad“ mitmekümne kordses suurenduses paista
laseb, mis isegi pimedalle nähtawaks ja käsitulle
katjutawaks saab.

On wäga armas lugeda meie illustreerit aja-
lehti, mis kunsti juhtes päew-päewalt täienewad,
et loe kas wõi sõmata, ja tõepoolest loobubki
söögi-istu sarnast ajakõrgusel seiswat kunsti nau-
tides... Kuid?!

Lugejad, olge ettewaatlikud, kui pea ei wõi
mõni „koduloom“ ajalehe weerult teiegi peawoltide
wähele pugeda ja seal seedimisriket sünnitada, na-
gu ta seda ajakirjanduses juba teinud!

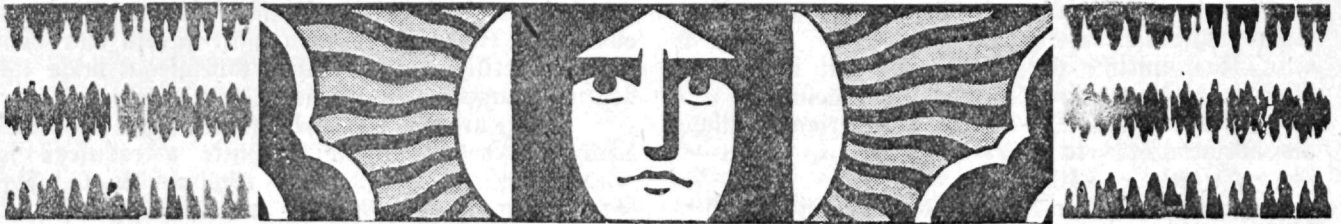
On ju selge: „Kus jõud ei aita, seal aitab ka-
walus,“ ja kawalusega püüab meie ajakirjandus,
ilma terwishoidliste retseptideta — pisielukaid ra-
hule maanitfeda. Annab neile sõddamaad — rah-
wa häälekandjais, kus nad siis end ajakohaselt ja
kõrgelt hindawad ja meie kultuurilist kõrgust —
wastupeegeldawad!

„Edu teile, rõõmu meile!“

—ir—

„Meie Mats“ soowitab omalt poolt mainit
häälekandjaille poliitilisest ilmaist loobuda ja „ko-
duloomade“ karjakaswatamisele asuda. Nähtawasti
on neil selleks suurend kogemused.

Suggestioon.

Lugu sündis Spirtoonias, kuuljas kuningriigis Rahwasteliidu ilmajaos.

Ja algas nii:

Ühel kalendi päeval seisis Spirtoonia pealinnas ühe keskkooli füüsika kabineti ukse taga õppur, päris harilik kooli Jüts, nagu neid seal igalpool ette tuleb ja ilma rahata näha võib. Kuulatas natuke, wahtis ühe silmaga läbi lukuaugu ja koputas siis uksele. Ning õhulainete turjal ratsutas läbi sellejama lukuaugu poisi kõrwa käsikiv hülle:

„Sisse!“

Lähemal silmapilgul seisiski õppur isand Dau ees, nagu omal ajal Moosjes Waarao palge ees. Dau oli hallipeaga õpetlane, Spirtoonia teadusilmas lugupeet nimi. Ta oli mitu sügawmõtetist ning hästi põhjendat uurimist awaldanud, näituseks selle üle, kui palju kuu peal kulda leidub, kas maakera naba tema muu osadega on loomulikus wahekorras jne. Täna uuris ta läbi mikroskoobi toru kirbu kõhtu, et wiimasel ajal Spirtoonias nii terawalt päewakorrale tõusnud kõhuküsimust lahendada.

Prillide wälkudes waatas ta poisi sisseastumisel oma töö juurest üles ja päris poisi soowi järele.

Poiss kobas natuke aega oma püksitasku keerulises ja salapärases sisemuses ja tassis sealt lõpeks mingisuguse walge, krobeline asja päewawalgele, andis selle õpetaja kätte ja ütles:

„Wabandage, herra Dau, kas Te' ei võiks mulle ütelda, mis mineraal see on? Meie pool on seda õige palju leida; tein Teile proowiks ühe killu näha.“

Dau wõttis kiwi oma kätte, sihtis seda natuke aega igast kandist, tegi siis wäga tähtsa näo, nagu külakordnik protokollist tehes ja mainis siis järgmiselt:

„See ju üsna harilik lubjakiwi, seda peaksite tingimata isegi tundma, — oleme ju mineraloogia läbi wõtnud.“

Pidi juba kiwi poisile üleolewa ilmega tagasi andma, jäi aga siis weel pilguks ajaks seda waatama, ning lausus wiimaks:

„Näib siiski, et see wist lubjakiwi ei ole, waatan paremini.“

Ta astus ühe mineraloogilise kollektiooni juurde, wõrdles käes olewat kiwi, kord ühe, kord teise eksemplariga, kriimustas seda noaga, kowadust proowides, ning tegi teisi katseid, kuid lõpu-likku otsust ei annud ta ikkagi weel. Poiss seis kõrwal ja waatas pealt õpikimulise näoga, millel siiski peegeldus salajane wõidurõõm ja muige. Wiimaks ütles õpetaja:

„Tõepoolest, see on üks haruldane mineraal, mida ma weel näinud pole, ehk küll minu kiwikogus kõige juurem terwes ilmas, see tähendab, terwes Spirtoonias on. Jätke see kiwi mulle, me katsume prof. Paekiwiga ta keemiliselt läbi ja määrame kindlaks.“

Õppur lahkus kabinetist, kumardust tehes, mille üle isegi Louis XIV. õuekondlaselgi punastada ei oleks tarwitsenud, pandi ju õpilasis wiisakuse arendamise peale Spirtoonia koolides wäga suurt rõhku. Tõdes aga natuke maad eemale, kukkus ta niisuguse hooga naerma, nagu oleks ta taewaliidu liideri, nagu pärast Piiskari kõnet wõi mõnda ajalehe „Saba Maha“ ekspressionistlikult udupilti jalutus-toa lawa allkirjaga näinud. Mis üle ta ise nii naeris? Mine tea poisikese asja: võib olla, et mälestas mõnda endist trikki, võib ka olla, et juba jällegi mõni uus meeles mõlkus.

Natukene aega hiljem astus Dau riiklisse laboratooriumi, kus prof. Paekivi töötas.

„Mul on üks uus, wähemalt õige haruldane kiwitõug, millele ma praegu nimegi ei tea anda. Wast ehk tunnete teie seda paremini? Kui ei, siis ei aita muud, kui peame keemilise analüüsi abil kiwi koosseisu ja omadused kindlaks tegema.“

Tõepoolest ei tunnud Paekiwigi seda mineraali; olgugi, et tal alguses wäike kahtlus kusagil ajuspis tekis, kuid Dau autoriteetline sõna, et kiwi haruldane ja uus on, saatis kahtluse juba idus teise ilma. Ja aumäärt teadlased alustasid uurimist kõigi keemia nõuete järele.

Just sel silmapilgul ilmus laboratooriumi „Saba Maha“ sõnumisaatja Terawnina, et laboratooriumi tegewuse üle teateid koguda. Peale selle, kui ta wiis minutit juttu oli ajanud poliitiliselt mo-

mendist, teaduse uuemaist edusammest ja viimasteit joomingust „Kuld Kalas“, küsis ta, kas laboratooriumi tegemises midagi uut kuulub.

„Näe, uurime praegu siin üht uut kiwitõugu, mis isand Dau siia tõi,“ vastas Paekiwi.

„Uut kiwitõugu?“ kordas Terawina ja liigutas kõrwu. „Kas ta põleb ka?“

„Ei tea, — võib olla.“

„Ehk leidub ta's kuld, wõi on ta mõni kalliskiwide liik?“

„Ei saa praegu veel kindlasti midagi ütelda, aga üks lähem uurimine selgitab seda peagi.“

„Leidub seda kiwi rohkemal määral?“

„Arwatawasti küll.“

Sellest oli Terawinale enam kui küllalt. Unustes oma kaabu laboratooriumi lauale, tormas ta kiiresti uksest wälja, nagu oleks tal sisetulekumaksu nõudjad kannul. Uulitsal jooksis ta kolm wanaeite ja ühe woorimehe hobuse pikali, tallas pooltofinat koeri furnuks, jäi suurt warwasstpidi auto alla, ent jõudis siiski õnnelikult toimetusse. Ühe hingega kirjutas ta siis artikli walmis ja saatis otsekohe laduda.

Wiis minutit peale Terawina lahkimist astus laboratooriumi „Turu Pasuna“ sõnumisaatja Kribu-Krabu, sellesama otstarbega, mis Terawinalgi oli. Kuuldes uuest kiwist ja arwates, et ta sellest eimesena kuuleb, kihutas Kribu-Krabu samasuguse kiiruga oma lehe toimetusse, et sõnumit veel lehte paigutada.

Järgmisel hommikul ilmus „Saba Mahas“ raswase pealkirja all: „Uus leidus — meie tulewiku pant“ järgmise sisuline artikkel:

„Spirtoonia Wirumaa wallas on määratud laademed uut kiwi leitud, mille wäärtus, meie tööstuse ning majanduse suhtes hiigla suur on. Nagu meile riiklikest laboratooriumist, kus praegu uue kiwiga katseid tehakse, lahkesti seletati, võib seda kiwi suure eduga kiwijõe asemel kütteks tarwitada. Ka võib sellest igasugua tuntud ja tundmata õlised wälja ajada. Wäljamaa ettewõtjad on meie walitsusele kontsessioonide eest juba sadajad miljonid pakkunud, kuid walitus peab kasulikumaks ise kiwi ümbertöötama hakata.“

Ühtlasi juhime lugejate tähelepanu selle peale, et mainit teateid ainult meie lehe toimetusel korda läks saada, sest riiklikest põhjustel ei leitud võimalik olema asjast laiemalt teatada. See on jälle tõestuseks, et „Saba Maha“ sõnumed ikka kõige wärskemad ja täpiseimad on.“

Ja „Turu Pasun“ kirjutas wägewa paatosega, nagu oleks see mõni jõulu jutlus wõi terwitusartikkel Inglise laewastikule olnud:

„Waleks on saanud laulu sõna: „Ei hõbedat, kuld ei leita me maalt“. Veel midagi palju kallimat on meie maalt leitud, kui kuld ja hõbe, midagi, mis meile tulewikku hoopis uued perspektiivid awab. See on wauerst — uus liik kalliskiwie, lügupeet teadlase Dau auks nii nimetud. Tema tehniliselt ülitähtsast omadussist räägime edespäi pikemalt. Seekord tähendame ainult niipalju,

et seda kiwi mitmes suhtes wäärtuslikumaks tuleb arwata, kui teemanti, mis ajanõuetele enam ei wasta. Asjatundjate arwamise järele olla kiwi ka kosmeetilises suhtes suure tähtsusega, mida iseäranis wanapiigadel silmas pidada tuleb.

Siin juures ei saa tähendamata jätta, et „Saba Maha“, kes alati oma sõnumite wärskusega ja kõiketeadmisega kelgib, kes tõendab, et ta isegi seda teadwat, mis kusagil plangu taga sünnib (ja seal sünnib mõnikord wäga kummalist asju), et see „Saba Maha“ praegu mainit kiwist niisama palju teab, kui meie wälislaadik diplomaatist. Lubame tal sõnumi meie lehest ilma juurde maksuta maha kirjutada.“

Et saatus aumäärt ajakirjanikega paha nalja oli teinud ja mõlemad artiklid ühel ajal ilmuda lasi, ei sünnitanud toimetustele kuigi palju peawalu. Kahes lahes korraga ilmunud sõnum lendas poole päewaga terve riigi läbi ja pani meeled kihama. Iseäranis suur oli sõnumi mõju Spirtoonia kuningliku walitsuse peale, juurem, kui „piruka“ mõju linnanõuniku seedimise peale. Põhjustid selleks oli küll ja küll. Esiteks sünnitas kuningale ja ta ministritele riigimajandus palju peamurdmist, nagu karjapoistele küsimus, mispärast ta karjapois on ja mitte minister? Et Pöögelmanni „Majandusteaduse“ trükk ammu otsas oli ja uut sarnast raamatut keegi kirjutada ei mõistnud, siis ammutasid ministrid tarwilised teadmised majandusteaduse alalt Kuke abitsast. Erilise hoolega otsiti riigile sisetuleku allikaid, küll Sinihallikult, küll Cüri-Allikult, kuni wiimaks rikkalikud piirituse allikad leiti. Sellele wedelale alusele hakati riigihoonet ehitama, kuid müüriwepad jäid „plämmi“ ja tiriti Wene uulitsa pokri. Kommunist Ernits tahtis riiki kukutada ja piirituse kraanid kinni keerata, kuid salaplaan tuli awalikuks ja mees mõisteti kolmeks aastaks riigikogusse sunnitööle — publikumile ja rahwasaadikutele pilte näitama.

Suuri lootusi pandi ka põlewa kiwi peale, mille suitsu wäljamaale kawatseti wedama hakata, et saadud waluuta eest kuninga kojaneitsitele püksipitsi, puudrit ja walehambaid osta. Tahmast ja tuhast walmistati pupepäid, kuid Spirtoonia majanduseelu kandjaks olid nad liig wäikesed ja haprad. Et wäljamaal mitmesuguste katastroofide ja konfliktide tagajärjel suitsu isegi küllalt oli, ei tulnud sealt ühtegi tellimist, ja kuna põlewkiwist wäljaetud oli ametnike määrimiseks ei kolwanud. Siis polnud ka sel mingit praktilist wäärtust (muid määrdeid Spirtoonias nii palju ei tarwitata.)

Sarnane oli riigi seisukord, kui sõnum „imekiwist“ walitsuse „buduaaridesse“ tungis ja sama mõju awaldas, kui armuõpetus palwewerna peale. Iseäranis kergeks läks meel tähtsamaid riigitugedel, keda rahwas oma rumaluses maroöörideks, spekulantideks, kapitalisteks jne. sõimab. Nad lootsid uue kiwi abil oma wiletsat ainelist seisukorda parandada, sest neist mõnest naruhest miljonist, mis aastas puhtakasu näol kaukaske kogus, ei jatkunud elamisemiinimumiks kaugelthi mitte.

Sellega on seletatav see uudishimuliste rohkus, mis seltsamal päeval laboratooriumi ette kogus, et kiwi üle lähemaid teateid saada.

Õpetlased tegid hoolega katseid edasi. Nad proovisid kiwi kõvadust, paenduvust, leotasid seda hapetes, ja kuumutasid tules, kuid selgusele ei jõudnud nad ikkagi veel.

Seal astus laboratooriumi isand Sukanõel, ameti poolest õpetaja ja weidi isewärki mees. Tema isearaldus seisis selles, et ta ainuke inimene kogu linnas oli, kes ühtegi ajalehte ei lugenud, sest ajalehtede „omapärane“ õigekirjutus ning omawahelised „pirnitamised“ mõjusid halvasti ta närwide ja seedimise peale. Sellest siis tuli, et ta uuest kiwist „vauersiidist“ veel midagi ei teadnud. Laboratooriumi tuli ta selleks, et oma ametiwenna Dauga ametiasjus rääkida. Ta astus katsetegijate juurde, wõttis ühe kiwikillu kätte, silmitses seda natuke, waatas siis imestanult „õpetlaste“ otja ja küsis:

„Mis te sellest potikillust nii hoolega uurite?“

„Kuidas potikillust?“ imestas omakord Dau ja jättis töö pooleli.

„See ju kõige harilikum kiwikruusi wõi mõne muu nõu tükike. Mida siis teie selles näete?“

Nüüd wõtsid teadlased uuesti kiwitükid kätte, waatasid korraks selle peale ja tegid siis näo, nagu Piileami eesel, kui ta inglit nägi. Äkki nagu oleks neil silmad awanud ja unenäoline imekiwi muutus käes lihtsaks — potikilluks. Prof. Paekiwi sülitas, (wähemalt tegi nagu sülitaks, sest aga professor ometi mõni mats pole) ja wiskas kiwi minema, kuna Dau patukahetseja näoga seisma jäi ja kõrwatagust kratsis. Wiimaks kogus ta end wähe ja ütles:

„Ma arwasin kohe, et see üsna lihtne kiwikild on, tahtsin seda aga teadusliselt kindlaks teha. Milleks siis lõppude lõpuks teadus on, kui ta meil igapäewase elu juhtumisi ei aita lahendada.“

Suur oli pettumus, mis walitsust ja riigitugesi tabas. Wiimaste wäljawaated edusama kõhu- kaswatuse suhtes muutusid jällegi tumedaks ning riigi majanduselu juhtijail tuli loobuda unistustist roosilise „vauersiidilise“ tulewiku peale. Tuli awada jälle uusi eluwee allikaid ning jatkata katseid põlewkiwi õliga, kas sellega ehk wanu saapaidki ei saaks määrada, wõi siirupi eest leiwale panna.

Järgmisel päewal tõi „Saba Maha“ õienduse:

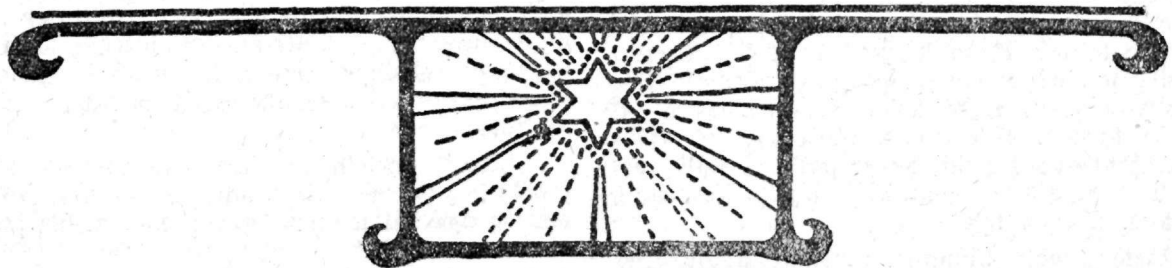
„Teatame oma lugejatele, et teade uuest mineeraalst ekslik oli, nagu me seda juba ette arwatsime ja sellepärast sõnumi kõige juurema ettewaatusega ja kahtlusega wastu wõtsime, mitte nii, nagu seda „Turu Pasun“ omas jöhkruuses ja wärikawaimustuses laia juuga juureks sündmuseks pasundas. Sellepärast tellige juba täna oma naabrile „Saba Maha“ ja kuulutage ikka „Saba Mahas“.

Ja „Turu Pasun“ ei jäänud wõlgu poolt pen-nigi, kui ta kirjutas:

„Oleme anmu ütelnud, et „Saba Maha“ ainult kõmuleht on, kel ajakirjanduse kõrgeft ülesandest niisamapalju arusaamist on, kui konka hobusel kuu warjutusest. Seda tõsiasja illustreerib kõige paremini tema eilane sõnum uuest põlewast ja õlisid sisaldawast kiwist, kontsessioonest jne. jne. Sarnast putru wõib ainult „Saba Maha“ ajada, kuna meie otsekohe toonitajine, et siin arwatawasti eksitusega tegemist on ja asja tõsiselt wõtta ei maksa.“

Jääb veel ainult juure lisada, et „Turu Pasunale ja „Saba Mahale“ see juhtumine kolmeks kuuks ja üheks nädalaks sõimamise materjali andis, seni kui selleks otstarbeks jälle midagi uut leiti.

Selle peale ütlesid wanad eestlased: „oleme rääkinud!“

Metslased.

Hiljuti tuli mul kellegi sakslasega ametiasjus kokkupuutuda.

Olid asjad korraldatud, mis üle kümne minuti aega ei võtnud, läksime eesajade peale üle.

„Noh, kuidas meeldivad teile sakslased?“ küsis ta, laisalt end tugitoolile najatades ja minu peale luurawat pilku heites.

„Oi, see on tore rahvas,“ vastasin ilma pikema järelemõtlemiseta. „Haritud, — töökas — lahke...“

Ta nikutas pead.

„Täitsa õige. Iga sakslane tunneb enese väärtust, kuid, õigust ütelda, ei või meie väärtust isegi meie wastased salata.“

„Ja... jah,“ — tõendasin.

Ja pealeselle veel sellepärast, et meie, kui kodanikkude õigused kõige enam kaitsetud on. Kujutage omale näituseks ette, et teie valitsus, ehk... noh, politseigi nüüd ilma mingisuguse põhjuseta õdsel kodust ära viib ja pokri pistab... Kohe tõstab meie kohalik konsul kära, teatab sellest Berliini, sealt tulevad järelepärimised, n. n. energilised nõudmised, protestid... Nii kaitsevad sakslased omi õigusi, omi kodanikke.“

„Suurepäraline rahvas,“ tõendasin mina. „Aga mis näituseks sünnib, kui Saksamaal eestlast häavatakse? Kohalik konsul kõige paremal juhtumisel sõimab, et mis-ja segad end kõrvalistes asjadesse, mis sul wiga kodu olla jne. Seda sul õpetuseks tarwis. Ehk mujal. Sõidavad näituseks inglane, sakslane Pariisi, keegi passu ei küsi, aga eestlaselt — tingimata nõutakse... Kaitse ise ennast, kui oskad. See on tõsi.“

„Näete nüüd,“ kinnitas sakslane kahjurdõmsalt...

„Wabandage meid,“ palusin teda alandlikult. See toon tõstis sakslase ifeteadwust veel enam. „Nii ta on, — „wabandage...“ Lõppude lõpuks peate teie, eestlased, meist tõsiselt lugupidama ja austama, sest waadake, tehnika, mehaanika, iga-

juugused teadused, kirjandus... kõtk on teile sakslaselt toodud. Sakslane tuleb teie juure kui kusa-gile Afrika nurka. Muidugi, ma ei taha ütelda, nagu ei saaks siin draelada, kuid, kui seda ka ei saaks, milleks siis üleüldse siia sõita?.. Eks ole nii?“

„Muidugi,“ tõendasin ma õlgu kehitades. „Ei paku ju lõbu ainult huwi pärast siia sõita. Ja... Ma olen isegi kindel, et iga vähegi mõistlik sakslane meid salaja põlgab. Mis?“

Ma pilgutasin talle silmi.

Ta naeratas...

„Kas võib awalikult öelda?“

„Oo, jaa muidugi. Olge nii lahke! Minuga võite kartmataalt kõneleda.“

„Nü — ja — kuidas nüüd ütelda — ja! Weidi küll.“

„He—he—he. Põlgate?“

„Põlgame. Ja, mõtelge ise, milleks peame meie teie vastu iseäralikku austust ja lugupidamist tundma! Sest, kui tõsisemalt asja peale waadata. Ja!.. Poolmetsikud, harimatad, teguwoimetud, lapsikud, igauks võib teid tallata...“

„Nii see on!“ hüüdsin ma rahulolemisega. „Iga ande eest tuleb õiglaselt maksta. Näituseks, meie ametiasutustes — eestlane — ametnik saab 5000 m. kuus, sakslane 15.000. Nii peab see ju olema. Meie juures saate natuke elada, wotta, — sulitada ja kaduda.“

„Hm... metslased olete teie tõesti,“ kõneles sakslane julgemalt. „Ei mingisugust kultuuri. Ent mis on veel alawäärtuslisemat kui metsik, jõetu ja rumal olewus!..“

„Õigus!“ kinnitasin ma wainustufes. „täitsa tõsi. Kui ma näituseks Saksamaa peale mõtlen — häbi tuleb enese pärast. Sarnane terve ja tugew rahvas, ilma uhkuseta, ilma rumaluseta, oma wäärtuse austaja.“

Heatahtlikult nikutas minu kaaskõneleja pead.

„Jaa... Waadake näituseks oma tähtsaid Saksa wõlkeste... Seal on üliõpilane! Kirju korporatsioonimüts peas, ratsapiits käes — jalad kõiguvad „halja“ mõjul all, nägu punane ja läikiv, kui raswane pannil põhi — tore subjekt. Ainult nägu tahmaga üle tõmmata, parukas pähe ja...“

„Milleks seda?“ imestas sakslane.

„Et enam silma paistaks, et ta Saksa üliõpilane on.“

Meie waikisime.

„Ent soovitaw oleks uuel korporatsiooni ajal nina aegjasti pea küljest kiskuda.“

„Ei, seda pole tarwis,“ ütles sakslane, „milleks seda?..“

„Ja, waadake... Kohe näha, et tubli ja wahwa sõjamees. Ka nina wõib ära lõigata. Korporatsioonis näaklemistel, mis ju harilikud, sünnib see tingimata: täna tükk kõrwa, homme film, siis teine...“

Ma märkasin, et tähendatud kõneaine sakslasele jüst mokaamööda polnud, läksin teise jutu peale üle.

„Ja teie sõjawägi! Sarnast wastupidawust, sarnast kindsust ei leia muialt... Need on alles — täismehed. Mõnikord poksih ohwitser paar tundi mööda alanwäelase silmnägu, harjutab rusikatega wastu selle nina poksimist, — aga soldat... ei pilguta silmigi. Seljataga ehk sülitab juust lahtiläinud hambaid. Ja, õigust ütelda, pole sõjawäeteenistus ikka nali ühtigi.“

„Wabandage!“ tähendas sakslane wahlele. „Teie kõnelete imelikke asju... Seda pole ette tulnud, et mõni omi hambaid juust wälja oleks sülganud?“

„Pole waja. Milleks teil suurmeelsus. See on ju hea, see on kiiduwäärt ja ilus, et hambad... Sarnast soldatit wõid julgelt ka suurtüki toru ette seada. Sülitab hambad, wõib olla, unustab ka pea — kuid ta ei lange. Nagu poleks midagi juhtunud, jatkab ta oma kohustetäitmist. Miisugune on tõsine sõjamees. Sarnast sõjawäge meil pole.“

Sakslane muutus jälle elawaks, kui ta sõnas:

„Ja, see on õige. Sarnaseid sõjamehi, kui meil, teie mujalt ei leia.“

„Sõjameest. Mitte ainult sõjawäge, waid ka naisi. Mõtelge — Saksa naisterahwas on's ta ju naissoo ideaal. Tantsib waltsi, naeratab, kaswatab mõnikord lapsi, nõelub sukke... ja kõik teeb ta rahulikult, nurisemata... Ausat ja tõstis armastust wõib ainult sakslaste juurest leida. Kas pole näituseks liigutaw sarnane pilt: Frits armastab Zarlotet, Zarlotte armastab Fritsu, neil puudub aga raha... Ja Zarlotte läheb Berliini, esineb oma kõlawa lauluga, saadab käemusuli, leiab omale sõpru... kuid, ärge mõtelge, et ta oma Fritsu unustab. Tema austajate ringkond kaswab. Frits saadab õrne kirje, ta pole sugugi uhke — ta kirjutab wastu. Ja kui kord asjad juba „heas korras“, raha küll, tõttab ta hellalt Fritsu kaenlasje. Siis

õidawad nad kufagile kaugeemale, näituseks Itaalia, awawad seal omale äri ja — elawad.“

„Ei, nii see ei ole. Miisugusi asju ei juhtu sakslaste hulgas.“

„Sõber. Kui ilus kee on. Mina oleks selle peale uhke olnud... Kas pole see ennatfalgaw heategu, liigimesearmastus... Mis teek näituseks meie naisterahwas... Ta ei mõtlekski enam oma Fritsu peale, waid... jookseks kõige pealt merde. On siin mõtet?..“

„Ja... Nii rumalasti meie ei talita. Teie omadest on meie tütarlapsed siiski mõistlikumad.“

„Ei, noh, tingimata. Wõrdlusest ei wõi siin üleüldse juttugi olla.“

„Teie tütarlapsed on miisugused... metsikud, pimedad...“ kinnitas sakslane julgelt. „Aga peale selle on meil veel kirjanikud,“ tuletas ta meele, „on kirjandust, ajalehti...“

„Esimene ajakiri on Saksa oma,“ kiitsin wahlele, „kas leidub mujalt sarnast isamaa armastust, rahwa kasude kaitsmist. Näituseks lähewad teie ohwitserid metsikusse wäike riiki. Raiuwad elanikkude känd, jalad — riisuwad paljaks, (muidugi seisab neil kodumaa meeles, kuhu nad ise oma sõjasaagi saadawad) matawad elusalt maa sisse, põletawad sütel... Põletawad, noh, mis sest! On's ju metsikud, rumalad, mida nedega ikka teha, mis neilt wõtta... Kui näituseks meie omad sedawiisi talitaksid, tõstaks ajakirjandus kohe kisa, ei mõtlekski selle pääle, et sellega isamaa au määriwad. Saksa omad aga waikiwad. Nad on soliidid, on isamaaarmastajad — ta oma wälja ei anna.“

Sakslane kuulas poolsegaselt minu kõnet ja kõõrdi minu peale waadates, tähendas:

„Jumal sellest laru saab, mida teie kõnelete. Kiidate, kiidate ja... natuke imeilik ja wõõrastaw.“

„Miisugused on sakslased. Sarnastest pean ma lugu. Need meeldiwad mulle. Kõik nendes meeldib mulle.“

„Aga teie huures ei meeldi mulle midagi,“ tähendas ta külmalt, „kõik on teie juures mulle wastumeelt.“

„Ja mida ongi meil meeldiwat,“ tähendasin ma, „mida on meil waatamiswäärilist.“

„Muidugi. Eestlane on wiisakujetu, jäme ja wõib kõige suuremaid rumalusi mõtlemataalt kõneleda.“

„Kõneleda. Mis siin veel kõnelemist. Ta wõib ka hakelda.“

„Täielikud metslased,“ ütles sakslane põlgusega.

„Ja muidugi. Wõtke näituseks mind. Waltipidiselt olen nähtawasti korralik, intelligent, aga minus peitub wanakuri ise! Sest, waadake (ma sõjastasin talle salaliselt kõrwa), ma olen näituseks walmis teid siinjasmas läbi peksma ja uksest wälja wiskama.“

KRIISIKOKAD.

Erakondade liiderid: „Puhuge tugemini! Arge hoidke jõudu!.. Juba on kriisi lõhna tunda!.. Warsti hakkab üle ajama!.. Rahvas peab nägema, et ta walitud pojad ennastalgawalt töötada suudawad!“

„Teie julgete jeda!“ Sakslane kargas kahwatades istmelt. „Teil pole selleks õigust!“

„Aga misõigust õigust wõite teie metslaselt nõuda,“ tähendasin ma küsiwalt. „Lihtsalt wõitab ja pekstab teid läbi. Ja kas tal aru on. Õigust õelda — täielikud metslased. Kus mu kepp on... Alati on ta kadunud, kui teda tarwis. Ah, käes... Wodake weidi, kannatage.“

Ma leidsin kepi ja mõtlesin tema kõwadust sakslase turjaga wõrrelda.

Oma ette pomisesedes kadus ta minu toast aga ennem, kui ma oma katset läbi wiia oleksin jõudnud. Nähtawasti ei meeldinud temale metslased õugugi, ega meeldinud talle ka wiist minu jutt, mida alguses väga kiitnud oli.

Niisugune on nende järjekindlus. Ja — ja!

Aine.

Jõulupidu Taara tares.

(Anno 1921.)

Oli jõulu laupäew, nagu neid küllalt olnud ennegi.

Elatanud ja tark „otstahwku“ jumal Taara istus ülewal kõrgel jumalate seegimajas mugawas meeleolus, loojendas ahju ääres nina ja käsi, kuulatas mõnusat worstide sirisemist ja tuletas meele muistseid aegu.

Oi-jah, siis olid ajad, kui wanad eestlased Sigtuna kallal käisid, kui kuresaarlaste endi merirööwli kuulsusega pool maakera wärisema panid... Ja kuidas siis ühelmeelset Saksa raudmeeste wastu wõideldi. Siis tuletati teda, Taarat, iga sammu peal meele. Lahingusse mindi hüüdega: „Taara awita!“ Ja awitajin kah niipalju kui wõisin. Jaa, jaa, siis maksis Eestis jumalaks olla! Need ajad on aga mööda jäädawalt. Nüüd istun siin jumalate seegis, olen eestlaste poolt pool põlgatuse all kui paganauisu jumal, mängin ajawiiteks endiste ametiwendadega, Uku ja Wibuaneaga, kaarta ja tunnen äärmist igawust.

Ja Taara lõupärad kiskusidki lahti — pi kaks haigutuseks...

Ainult mõni üksik pastor — harutas Taara mõttelõnga edasi — teeb veel Eestis minu heaks propagandat. Muidu oleks ma hoopis unustuses. Ah ja, Tartus on ka üks selts minu nimiga, kuid seal lauldakse rohkem „Taara—ra—bumbia“, mis jumalusele sugugi sünnis pole.

Praegu on Eesti iseseisew ja rahwas jagunenud erakondadesse. Iga mees teeb karjeeri, ke mitte naaskli pea otjas pole... Oh, katshuks õige wana head tutwust Eesti rahwaga uuendada, wast tõusen weel minagi au sisse!.. Aga Eesti rahwast kui seejugu enam polegi, on olemas ainult erakonnad... Uoh, siis katshun nendega tutwust sobida — ja asi hakkab wast jusisema...

Mõeldud — tehtud.

Taara kutsus oma sõbrad, Uku ja Wibuane kohe oma poole ja seletas asja ära, et nii ja nii, tarwis Eesti erakonnad wõõraks paluda, iga mehele wäike kingitus teha, — na altkäemaksu ase-

mel, ja meestega rutwust sobida, nüüd ju Eestis juured wõimalused...

Sõbrad olid waimustuses.

Taara aga muheles ja kõneles:

„Sina, Uku, saada walguga, ja sina, Wibuane, nooltega, Eesti erakondadele kutsed... Welge, et kapakalja on kah...“

„Wõi-jeh, misjaoks siis wälku raisata,“ imetas Uku, „kui meie seda kõik telefoni teel wõime teha.“

„Telefon? Mis loom see on?“ päris Taara.

„Wäga praktiline riistapuu, millega ühest Eesti riigi nurgast teise wõid rääkida,“ seletas Wibuane kähku.

Taara silitas habet.

„Mine s' tea... Miks te siis minu kabinetis sühkest märki sisse pole seadnud? Puhuks igawuse peletuseks mõne sõna ka wahel mõistlikku juttu.“

Telefon seati ajawiitmata Taara tuppä üles, mille tarwitamise wanajumal warsti ära õppis.

Nüüd saatis Taara kordamööda kõigile erakondade telefoni teel kutsed: maaliiduse, rahwaerakonnale, kristlikule, tööerakonnale, sotsidele, iselotsidele ja kommunistidele, kõiki paludes lahkest oja wõtma tulla tema, Taara, juures korraldatawast jõulu-õhtust worstide ja kapakaljaga... Kõik erakonnad andsid endi kategoorilise nõusolemise.

Taara jäsis parajasti tulist worstijuppi, kui eeskojas kole lärm, kisa ja kära, kirumine ja tõukamine lahti läks, nagu oleks seal Paala lahing käimas... Siis prahwatas üks mürtjudes lahti ning üksteist tõugates ja käratsedes walgusid erakonnad üle läwe tuppä...

„Kõs, kõs, tafa, tafa, lapsed,“ waigistas Taara külalised, kes ikka weel näaklesid.

„Tema aga löi,“ tõinas tööerakond rahwaerakonna peale näidates.

„Nojah, sots aga tahtis mulle jalga taha pan-na...“ kaebas maaliit poolnuttes.

Nii kaebasid kõik üksteise peale. Ainult Isejots ja kommunist seisid teistest lahuses. Käsi mõnitawalt pükkitaskus hoides ja wahetewahel põlglikult sülgades.

„No—noh, lapsukesed, ärge n'õd nii leppimatu olage... Kallis jõulu-õhtu... ise ju olete kõik risti-usku... täna minu pool kalliks külaliseks... Ehk saame wiimaks kuidagi kapaõlut kah...“ muheles Taara küla'istega tutwust sobides.

Wiimast lauset kuuldes jäid külalised tõesti leplikumateks.

„Olu ka mõni joomine...“ muigas maaliit ja näitas salaja kaasatoodud pudelit tööerakonnale.

„Oled enne wist diplomatiliseks kurjeriks olnud...“ naeris see wastu.

„Kuidas siis muidu...“

Pärastpoole aga selous, et ükski erakond ilma „märjukeseta“ polnud ilmunud... Wabandati üksteise ees, et seda Eesti riigi toetuseks tehtud. Teadagi — wõi see wale on... Sellest sai tark Taaragi aru ja muigas heasüdamlikult.

Asuti lauda, kus sirisid aurawad jõulu-worsid. Lada peal olid suured kannud ka'iaaga, lada all aga Eesti wabariigi märjukesed... Tuju tõulis silmnähtawalt. Isegi wana Taarale hakkas see wägise külge...

„Armsad lapsed,“ algas Taara pidukõnet: „olen teid siia kutsunud, et wana head tutwust uendada. Olin Eesti rahwa tuures muiste suures luupidamises, nüüd aga üsna unustuses. Teil tead head päemad, minu aga olete hoopis unustanud. Et aga Eesti rahwas erakondadesse jaguneb, siis kutsusin teid. Kui rahwa esitajad oma juure auwõõrastena. Tahsin teha teile iga mehele wäikse kingituse mälestuseks ja wana hea sõpruse uenduseks...“

„Noiah, oleme wääkind,“ hüüdsid erakonnad ühest suult.

„Siis tuletate wahel mind, wanakest, ka meele, kes suures igawuses siin wanajumalate seegis päiwi mööda pean saatma...“

„Jääb sellega,“ oli jällegi ähemeelne wastus.

Taara tõi suure kingituste koti laedale.

„Nii siis, lapsukesed, tulge ligemale... Kõige pealt sina, ja suur ja wägew ning kõikwõimuline maaliit, kelle hulgast kuningad ja ilmakuuljad wäejuhatajad tõusnud... Su teened on suured Eesti riigi walitsemise loos, aga su liitu on praud siginenud... Säh, siin kingin sulle poti täie mett, mille peale ja üpris maias oled ja ühtlasi wõid ja sellega liimida ja kittida erakonna pragusid...“

„Atäh,“ wastas maaliit basijhäälega ning hakkas kohe ajawiitmata potist mett nosima.

„Ja sulle, mu armas rahwaerakonnake, kelle hulgast tõusnud niisugused hiilgawad tähed, nagu Jaan Tõnisson, kes, kui soowite, kõik maailma saalid tühjaks kõneleb — sulle annan ma karbi täie põse-wärwi ja puudert... sest su põsed on tõesti kolletama lõõnud... Määri hästi paksult peale... teeb näo nooreks, põjed roosaks ja kaotab teder-

tähnid... Küll ja näed, kuidas siis jälle rahwale meeldima hakkad.“

„Hüwa,“ wastas rahwaerakond Taarale patfi lüües ja kukkus kohe põski wõõpama.

„Ah soo jah,“ — Taara tõmbas näpuga — „pidin sinu päris wahetele jätma... kristlik erakond, tule aga kah saole... ena sinuqi suu sarwest ole. Et ja üks wäga armas olewus oled, siis kingin sulle Lutheruse wäikse katekismuse. Juhyn iseäralist tähelpanu seitsmenda häsu peale... õpi hästi pähe. sest riigiwalitsejad kipuwad seda ikka unustama.“

„Kiidetud olgu su nimi,“ wastas kristlik Taara hänt suudeldes.

„Nüüd on kord sinu käes, luupeatud tööerakond. Sa oled üks tubli töömees. Ma pole küll su tööd näinud, aga seda tunnistas juba su nimigi. Kes aga tööd teeb, see tahab hästi süüa ja sel kulub puhkust ja mõnu. Kingin sulle su sõõgitsu pärast Tiibuse Mari supikulbi ja piibu, mida pärast suure mõnutundega imeda wõid.“

„Aji kah,“ oli tööerakonna lühike wastus. Piibunohu pani ta kohe suhu.

„Tule n'õd siia sotsike... ära häbene ähht, ju mälestus ei pea kustuma Eesti wabariigi loomise loos. Kingin sulle ühe pisikese hamelionit rinnas kandmiseks. Kas näed, kuidas ta wärwi heidab? Mis, kena..? Kui pöörad kommunistide poole, on ta purane; pöörad aga paremale poole, on must ja sinine...“

Sots oli kingitusest ülimaimustatud. Ta käis hamelioniga ümber nagu laps ja näitas seda kõigile.

Taara tõmbas näpuga Isejotsi. See ei tahtnud esiti tulla, puikles wastu.

„Tule n'õd ikka, ega ma paha tee.“

Isejots tuli wiimaks ka, warukatpidi kommunisti kaasa wedades.

„Siin, kallid sõbrad, on mul ka teie jaoks kingitused... Sa, isejots oled ikka nii isejugune, pole kellegagi rahul, kirud igawõhte ja armastad wehelda. Sulle kingin ühe niidist tõmmatava „ampelmanni“, mis wäga wõib tuju tõsta ja su iseloomule kohane...“

Ja tõepoolest — Isejotsi nägu läks juba no-
tukele aja pärast tõbusamaks.

„... ja sulle, mu kallis kommunist, kes ja nii lapselikult waatad maailma peale, — sulle kingin ajawiiteks gummi-niisa, mis wäga mõnus lutsutada... Mis?.. Ah, ei taha?.. piipu tahad? — piibu andsin ju tööerakonnale, ega ja seda sulle enam ei anna...“

„Ladna,“ wastas wiimaks kommunist ja pitis niisa otja suhu.

Nüüd oli kingituste tseremonii läbi ja erakonnad rahuldatud. Pidu aga kestis täiel hool edasi. Wõeti jälle „haljast“. Pärast jäi Taara nii sotsi, et tuli teine sohwa peale magama paigutada. Läbi une jorras ta weel:

Oh kuusepuu, oh kuusepuu
kui haljad on ju oksad...

Külalised aga läksid teise tuppa, kes Uku ja
Wibuaneaga kaarti lööma, kes õlgede peale puh-
kama.

Oti juba hiline töö kui telefon äkki tiri-
sema hakkas. Tirises ja sirises... Taara ärkas
viimaks üles ja haaras telefoni toru, „Allo!“
„Tarapita, Tarapita,“ oli telefoni otjast hä-
daline hääl kuulda.

„Püü, kes seal karjub nii hilja veel?“

„Mina...“

„Kes mina?“

„Alle...“

Taara wintis nagu läks naerule.

„Tean, tean... Alle Jahre wieder, kommt das...“

„Ei, ei,“ oli telefonis kuulda: „mitte see alle...
mina olen kirjanik Alle.“

„Ah see kirjanik... Eks öelnud siis kohe. Mis
seal siis lahti on?“

„Ahi on nii, kallid Taara, et tule alla ja
awita...“

Taara tõusis istukile. See juhustuletas muist-
seid aegu meele.

„Eks vaatame... Milles asi seisab?“

„Ahi on nii, et... et hakkajime kodanlastele
pihta andma...“

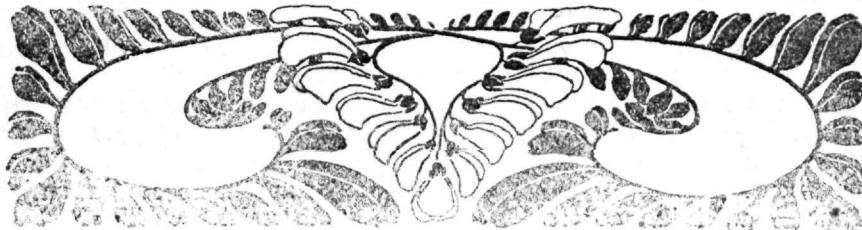
Telefoni otjas oli midagi äkiltist kuulda, mil-
lest aga Taara aru ei saanud. Siis kuuldus
jälle:

„Ah ei taha siis awitada?“

„Ei, teid ma küll awitama ei tule... Eks te
tea, et mitte kõik, kes hullawad: „Taara, Taara,
ei pääse taewariiki...“

Telefoni otjast kuuldi jälle midagi äkiltist.
Taara aga wiskas telefoni toru kolksti lauale
ja keeras ennast sõnwal teisele küljele. Warsti
kuulutas tugew norshamine, et Taara oli unele
juikunud... Jõulu-õhtu kapakaljaga oli läbi.

K. Odanik.

Eesti rahwa wanaõnnad.

Ajakohases walguses.

1) Mees ja naine sünnitawad ühe elusa ku-
radi.

(Naine üputab jaba, mees kannab sarwi.)

2) Naisel on pikk juuks, aga lühike mõistus.

(Sellega näidatakse kui ebaõnnestanud on
naise loomine proportsionaalsuse mõttes, mees on
selles suhtes täiesti jümmeetriline.)

3) Määrimata wanker ei wea.

(Tähendab: Kui altkäemaksu ei maksa ega
„ninas“ ei „määri“, ei saa ja korterit ega ka
kohta. See wanaõnna on lipukirjaks Eesti waba-
riigi ametiajutustes.)

4) Kes hästi tahab surra, see peab ka hästi
elama...

(...hästi saad elada, kui raha on „hästi“;
hästi raha saad, kui wõltsid ja warastad, kui
hästi wõltsid ja warastad, wõid ka hästi surra,

sest keegi aus kodanik ei nuta ju pärel, wõib
teistelgi on ju surmast heameel...)

(Wäljawõte riigiametniku
päewaraamatust.)

5) Waga weri ei wäri.

(Surnu wõri ei liigu, järjekult on ta ka
wagane ega wäri. Elawate kohta see wanaõnna
ei maksa.)

6) Kohtu üksed on laiad sisse minna, aga
kitsad wälja tulla.

(Nii ainult ametnikule. Ehtsurelik heidab
paragrahwe koorma all hinge ja weetakse wälja.)

7) Oige hõlma ei hakka ükski...

...sest õigeid maakeral polegi ja loomulikult
pole siis ka kelle hõlma hakata.

Elame, näeme edaspidigi.

Mõttetark.

Aastaajad.

Kewad.

Jälle Sind terwitan, naerunäol
wastu sull' tõttan talweööl
kogutud uudised, pruukostiks
sinule jätan.

Külwa nad hoolega maema
wettinud rinda —

tahan, et wilja kõik seemned
wõiks ausasti kanda. —

Olen ju tühi, kui kasudest
tühi on riikline „conto“,
mida on tühjendand — ametnik warastel
ordu:

Tahan, et uus kaswaks riigile
warandusmägi,
suureneks maale tuln'd juutide
kelmide wägi;
need meile õppawad pettus ja kelmus
kultuuri.

Aitawad hindugi kaupadel
kõrgele kruuwi.

Palju, et lišaks weel Cestile tuuaks optante.
Nendel on ijamaa armastus hilja wast
loodud — on wärske. —

Naerab waid kewade tühiseid soowisi kuuldes.
Aewastab, nuuskab'ki

„Pori on küllalt ju õues“, sõnab
ja lehwites tiibu kaob pilwede taha.
„Awaldud soowid kas tõesti
on pori?“

Imestan — kewade ütelist
kuidagi usku ei taha!

Tõtt waid weel räägiwad
Cestimaa tuusad ja targad.

Nende on ilm'gi ja nende on
ausasti saadud ja patuga neelatud
„margad“, mõtlen ja kambrisse waiksesse
tagasi ruttan.

Ajaleht poognaga katan ma
neliruut akna,
näha ei kewadet, loodust'ki

näha ei taha
palju säääl pori ja kelmust'ki
külwatud maha.

Suwi.

Suwi on õues — täis wäljad on
lokkawat wilja,

„palju saab lõikusen!“ mõtlen
ja rehkenand wälja.

Kartulmaa lõhed weel ahtad
on taimedki toored ja haljad. —

„kuna neist saaki saab?“
— siis kui lõppenud kallad,

õlud, liköörid kui läinud on
toitude teed —

kõrgel kui ojaden, järweden
tõuswad hilised weed —

puskari waatiden — kuljuwad
jumala weed.

Siis saab neist saaki.

Joo sõber ja lõpmata joo.

Söömine unustus wõllaspuul
hirwites älesse pool!

Rukkiist ja kaerast'ki
kõrswiljast kõnelda taha —

nemad end meile ei näita
need jäägu maha. —

Suwi on õuen ja puud, pööjad
kohawad lehtin.

Oota! kun toored on wiljad —
puu ehten —

wõta ja murra ta tšegi
teab, et su suu

teab, et meeldib sull' toorus
rohkem kui midagi muud.

Haput su silmad nii paljugi
maamunal näinud,

hapud on sõnumed lehtedest
läbi ka käinud. —

Paljugi haput kõrw kuulnud,

„Riigin on õhitet awar finansside tee.

Wälja ta piiridest Idasse, Eääne
wiib see:“
Koomaga kantakse wälja meilt
paberfinanši —
tuuakse sisse küll kartulaid
kopitand wäljamaa jahu, —
ja säädaks bilanši
kõlbmata kraamiga,
waraste hiilgaw — „türm!“
Suwi — oi suwi kui sa kuulates
halliks ju lähed,
mida teeks siis, kui patust full'
puhtad on käed —
aewastad sina'gi pilwede peresle
ruttad.
Maakera poegile igawest:
„häd õhtu!“ jätad.

Sügis.

Tulles waid küsid:
„Mis head oled sõbrake teinud,
palju kus külwand, weel rohkem
kas saaki ja lõigand?“
Mida tal wastata?
„Silmad küll mõndagi näinud,
palju on saatkondi wõõraid,
küll prantslasi, inglasi küllas
meil käinud, —
kõhud täis sõõnud, nii mõndagi
naisa siin teinud. —
Noortjugu kirjut
on külwand siin õhtrasti maha;
mitmelgi neitsil meel nukker,
ja haiglaselt paha.
Wäljad täis pori — ja tule
wend sügis ja hari.
Kanna siit pottsiini pangega
mõtete soojus, aegwärawa
piitade taha!..
Kukk juba laulabki —
laulab kui mahajookst
roostetand keeltega puust kastin
kell —
tühjust meelgi on haige ja mõte
on walustalt hell.

Talw.

Nõidringin aasta on wanale kohale
jõudnud, päewad head-halwad on
puhkust ja rahulist hingamist
nõudnud, lumewaip warjab maad,
pilweden taewad, ei päikesse walgust
ja soowpalju enam ei saa.

Ajetad waikiden kambri end,
kuulates tuulede nuttu, waatad
kuis wäljaden ronklinnud
lendawad uttu.
Kaasa ei midagi uudist me
maanurgast kandes.

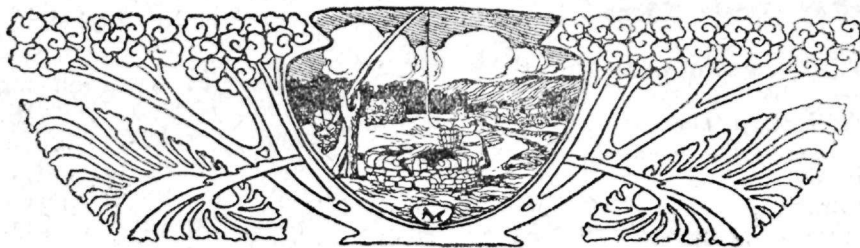
Ajalehtweerguile sõbraks
ja naabriks end andes —
soid ja läbi kõik tolmunud,
wananenud lehed, waatad seal
sündmusi palju — siin tuusad,
seal punawäe mehed, ükssteisel
kohwikun kätt andnud heldelt
ja armsalt.

Waatad, et porgandid
lõikusepühän on kirikun
õpetai kaelas, kusagil
tõusik ja saadik ka ägamas
kõhtorjus waewan.
Kusagil „Päewaleht“ liigutab naeraten
kõrwi — „Teataja“ heitnud on kesta
ja wärwi, „Waba Maa“ tülidest
kuuldagi enam ei taha,
„Sotski“ on ärgand, teeb kodanlast,
töölistki maha, kes tema saban
ei waikides sõrkida taha.

„Meie Mats“ wibutab paenduwat
pilliroo keppi, ajalehtwendega tema
ka kokku ei lepi.

Jõulud waid tulnud, nüüd
igauks maitsegu worsti.
Unugu wiha, ja sõber ei sõbrake
italgi tee enam kolli.

Emand Kultuur ja nooruke Eesti.

Motto: Ei ole kõik kuld,
mis hõlgab.

Wägew ja tark oli emand Kultuur.

Elas tol ajal, kui inimesed veel ahwidega hõbrustasid metjarägastikkess, üksiklasena kõrgel Mõistuse mäel.

Teda ehtisid jumalad annetega, olid mis wõõrad ja kättejaamatud inimesele, andsid talle kawalust, osawust ja terawmeelsust, rohkem kui kellegile teisele olemusele maamunale.

Seda aimas emand Kultuur isegi, pidas end paremaks kui keegi teine, ega tahtnudki andu end inimeste seltsi, kes olid temale kui tolmterad päikesele kiirtele.

Wastikud olid ta meelest need loomnahkis, karwased olemused, keda hiiüti — inimesteks.

Ei waadanudki nende poole. Istus kaua käspõsakil kalsurahnul ja mõtles.

Haudus mõtteid, kuis wõiks saada ta waltjast inimeste üle enese kätte. Mida kauem ta mõtles, seda suuremat piina ta tundis, rindu asus igawuski millegi järele. Aimas, et jõuetu on selleks, et terwet maailma üksi oma wõimu alla saada.

Pööras siis palwega jumalate poole, et nemad teda kuidagi hädast wälja aitaks ja temale wastawat seltsilist muretseks ja abilisi.

Kuulsid jumalad emand Kultuuri palwet, läkitasid Mõistuse mäele saadiku, kelle läbi emand Kultuur käima peale sai.

Ka Paharetki kuulis emand Kultuuri ja hõilis ühel hõltsel öötunnil ta elukohta.

Ajajooksul sündis emand Kultuurile palju poegi, need sirgusid, said sarnaseks oma mõistusega emale ja lahkusid Mõistusmäelt, warustult suurte tarkustega ja kawalusega, alla inimesi omi püünistesse meelitama, nii oli emand Kultuuri foot.

Läksid, ega mõtelnudki tagasituleku peale kodukohtele.

Tundis emand Kultuur wanaduse lähenemist, tundis jälle igawust üksilduses. Soowis jala jüdamas enesele jälle kord seltsilist.

Weel polnud awaldanudki emand oma waga footi kellegile, kui aimas, et mõte lihaks saab.

Temale sündis poeg, kellele ta nimeks pani Eesti, s. o. eestkostja ehk tugi, vähemalt seda lootis eit wiimajest pesamunast.

Wastjelt põhust wäljapugenud poisj polnud sarnane teistele, ei sündimisloo ega iseloomu poolest.

Emahus puhkas poisj seitseada aastat, seda aimas emand Kultuur, nii oli Paharet, kes wist poisji isa oligi, seitseme saja aasta eest temale unes ütelnud.

Ja meeldusid Kultuurile mitmed teised imelikud mälestused nägemusist.

Oli näinud, kuis jumalad teda wedasid mööda pimedamaid konge, rägastikke, peksupinke; olid lõõnud ta ihule musti pimedusworpe ja nõõdnud:

„Wiska enesest Pahareti and, häwita kuri oma südame alt.“

Ei teadnud emand Kultuur sel ajal, mis sarnased mõistatuslifed nägemused tähendama pidid, kuid nüüd oli see seletatud ja selge.

Eestist poisj eraldus omi wendist kõigiti, maamunale ilmumisel ei olnud ta enam jõuetu, waid purustas mähised oma ümbert ja kaswas:

„Kaswas tunnis tolli wõõra,

Päewas paari waksa wõõra,

ja waewalt möõdusid paar nädalat, kui mähislapselst tugew poisj sirgunud, kelle kawaluse ja meeleterawuse üle emand Kultuur küllalt imestada ei suutnud.

Maamunale tulles ringutab end, hõõrub walguse walust kipitawaid filmi, imestanult möõdab pilguga enese ümbrust ja sõnab:

„Emake, kambris, kus elasin, oli kitsas, siin ruum palju awaram,“ ning pilku weel kaugemale faates, filmab õuet piirawat mulku, küsib:

„On selle mulgu taga maailma lõpp?“

Ei jõua ema Kultuur weel wastatagi, kui poisj aiawarawale kargab ja hõiskab:

„Oi, ema! Sealpool mulku weel suurem ja toredam ilm kui siin!“

Tahab karata üle aia, ent ema Kultuur haarab kinni ta kuuehõlmast ja sõnab:

„Pojuke, ära murra kaela, waid astu mulgult maha; õpi enne tundma seda, mis siinpool mulku on, ja leiad siit nii mõndagi...“ eit pilgutaskawalalt silmi, „ja siis wõid wast suure ilma rännata.“

Ajas prunti poisj mokad, kuid ema sõna pidi ta kuulma, ja iseenesele arusaamatuid sõnu pomisedes ronis mulgult. Ent ema paljuütlemat pilku nähes muutus pahameel uudishimuks ja aimates, et ema sõnad mingisugult juurt saladust warjavad, otjustas endamisi läbi tuhvida kõik aidad, lakad ja piimakambrid.

Kärjitu oli poisj ja ahmegi. Tahtis haarata rüppe kõik head korraga, nähes aga, et sellega kuidagi hakkama ei saa ja leides, et ta kümnes kohas korraga olla ei wõi, wihastas poisj, tuhmis tagurpidi kõik, mis ette juhtus.

Leides oma wanemate wendade käsitöid, mida wiimased emand Kultuuri kätte hoiule saatnud, näris hambuga ja kraapis küüntega kujutuks nende ilu ja wärwi, moonutas mõnegi ilusa töö wormituks räbalaks, ent uhke olles oma teo üle fooksis ema juure ja hõiskas:

„Waata, mis mina tegin! Kas pole see minu tehtud wigur palju ilusam ja omapärasem kui wendade omad!“

Mõistis küll emand Kultuur, et poisj wanemate wendade töid wõtnud, nad ära rikkunud ja siis „oma waimusünnituseks“ hoobelnud, ei lausunud aga sõnagi, kartes, et poisj wast kurwamaeliseks jääb.

Aimas emand Kultuur, et poisj Eestil suur teadushimu ja teraw waim on ning lootes, et poisjst wiimaks suur mees saab, kui talle wastawat õpetust anda.

Kutsus koju mitu wanemat poega Eestile õpetust andma ja kõiki tarkusi talle korraga pähe tuupima.

Tulid wennad idast ja läänest ning asusid tööle.

Läänest ilmus pealegi keegi naisõpetaja, nimega Kirjandik, tema ülesandeks oli poisji moraaliline kaswatus.

Ei suutnud emand Kultuur wallatut poisji ise taltsutada ega iga koerustüki peale walmis olejat õhjes pidada.

Neitsji Kirjandik tõi enesega ühes rea õpetlikka lugemikke, küll ajalehtede, küll raamatute näol; pealegi tahtis ta poisjle Iõbu walmistada ja emand Kultuuri soowiawaldusel ajutas poisji waimu arendamise otstarbeks kiinod ja teatrid, kõrtsid ja kohwikud.

Kuid wigu seisis jelles, et nimetud neitsji kõiki neid abinõusid küllalt otstarbekohaselt ei käsitanud ja tagajärjed ilmusid pea nähtawale.

Raske oli neitsji Kirjandikul poisji roobastes hoida, wägise läks wiimane ülekätte.

Warastas neitsji Kirjandikult tema albumid, millistes asetud alid üleswõtted loodusest, joonis-

tas eeslitele sarwed, sigadele tiiwad ja waresse noka peale asetata prillid, kuna aga lammastele oina sarwed pähe maalis.

Asetab harilikule nõõrkiigele puust kuradid ja saatanaid; jookseb siis üleannetult naerdes neitsji Kirjandiku juure:

„Waadake, preili! Kas pole toredad loomad? Kas pole tore see kuradite kiik?“ Ja hoobeldes sõnab: „See on kõik minu töö ja ülesleidus.“

Emand kultuur, kes seda pealt kuulas, ohkas waid ja sõnas:

„Pojake, pojake, taltsuta ennast, sest see pole weel ju mõistuse ja tarkuse tunnismärk, et sa moonutada oskad.“

Poisj ei hoolinud emand Kultuuri sõnadest, waid tegi ja talitas nii, kuidas see talle meeldis. Neitsji Kirjandik oli nõutu.

Kannatus lõppes ja terwisiki hakkas end üles ütlema.

Ent kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähem.

„Saagu mis saab, aga poisjst peab jagu saama; ta mõtted, mis liig laiali pillat, peawad end tagasi tõmbama enesesse.“

Ning wõttis tarwitusele uue meetodi. Alguses andis poisjle ajalehti lugeda, toonites, et lehte lugedes wõid praktiliseks saada, sest need waid oskawat head äri ajada; südames aga arwas teijiti. Teadis nimelt, et ajakirjandus ainult rahapüüdmise peal wäljas, pakub omi weergudel iga sugust meeli äritawaid ja tundmusi kõiastawaid lugusi, ning arwas, et need ka poisjle oma mõju awaldamast ei jäta. Ning kui poisji mõtted waid meeleerutuste wallas, siis ta wälisilma hoopis unustab. Ema Kultuuri nimel wedas poisji kiinodesse imestama kaelamurdwaid ja kohutawaid kuritegusid.

Kuid ka see ei aidanud; muretjes siis Eestile kirgedest nõretawaid raamatuid, mis sugustes loomutruult kirjeldati armastusküsimusi ja ehk käimisi.

Neid lugedes tundis poisj enneolemata mõnususit südames.

Edasi tõi neitsji Kirjandik poisjle lugeda lugusi, kuidas kurat inglitega siniseid pörjaid sünnitab, neid humalwees peheb ja lõpuks ühe naisega, wäntorel turjal, möõda maad hulgub.

Kõik see erutas poisji. Ta käis ringi kui haige ega teadnud, kuidas end päästa sest seisukorrast ehk millega end rahustada.

Wahetewahel kõiastas neitsji Kirjandik poisji, tahtes kui rahkmeeljust eemale peletada, see mõjus, kuid mitte kauaks.

Arwas neitsji Kirjandik paraja aja tulnud olewat poisjle emaliku nõuandega esineda.

Pealegi kartis ta, et poisj oma erutuste peletuseks wiimaks puid ja kiwe Iõhkuma hakkab, sel moel omi lihakseid karastab ja temast jõuga üle läheb, ning tugewate jäärelihatega warustult peale koerustikkide kordasatmist plehku wõib panna.

Ministeeriumi mitteametlik ja ametlik läbikäimine Wenemaaga.

Tõi põlle alt välja kogu luuletusi ja sõnas: „Näed mu oma waimusünnitused, pühendan nad sulle, et sa neid lugeses õpiksid elama, kuidas see ühele noorele mehele kohane. Tean, Eesti po- jake, et jäänud suure ilma saladuste järgi, kuid tänapäew ei tunne ja weel iseennast; siit raamatust leiad seda kõik, mida tänini waid waevalt ai- manud oled ja siis...“ sojistas neitsi Kirjandik poisile kõrwu: „Ära wäsitä end üleauruse tööga, unusta oma lihaksed, sest neid pole tänapäew tar- wis, waid loe see raamat hoolega läbi, siis tead sa, mis elu on, siis wõin ka sulle lähemat õpetust anda. Kuid pea meeles, kui loed, siis „süwene täielikult enesesse“ — siis pääsed ja tead- matusest ja tunned lõbu elust.“

Kuulas pois ammuli juuga neitsi Kirjandiku õpetust; pugus oma kambri, awas saadud raamatu ja luges:

„Tule waata mind, mees, sest ma olen ju loodudki selleks, et anduda ennast sulle...“

„Ja langewad kuued naise ihult, paljas- tuwad käsivarred, põlwed, käed, rinnad ja

langeb lumivalgelt kehalt pitswahtus särk... langeb pikkamisi... üle puusade... niute... wäriseb kuum keha... lõõmab... ja ja- nnew mees upub naisesse...“

„Oi wunder! Oi wunder!“ karjatab Eestist pois. Ent hääl kustub. Pois wäriseb. Magusad soojusjuga täidawad liikmeid, õhetawad põsed ja imeline nõrkus waldab teda.

Wäsinult langeb pea raamatu leheküljele ja uinub; kuuleb unes pitswahu sihinat, näeb halasti naisti ja tunneb end nende palawate käte wahel.

* * *

„Muudatus on poisiga sündinud,“ sõnab emand Kultuur neitsi Kirjandikule. „Endine nii lõbus ja priske pois on nüüd wäikne, kõhn, näowärwki kahwatu.“

„See on edenemise tunnismärk, sest praegune aeg on „waimude aeg“.

Lihaksed ja jõud — milleks neid weel waja, on ju tänapäew waimu see, kes walitseb, ja waim

Ajalise teade — välisministeerium otsustas veel kord pöörata märgukirjaga Wenemaa poo piiriäärsete wahejuhtumiste pärast.

Mul on au pöörata teie poole märgukirjaga, milles teie tähelepanu pööratakse wahejuhtumiste peale piiri peal; loodan, et neid enam ei juhtu,

wastasel korral —

ei tohi kunagi raswa minna, sest siis läheb ta laisaks, ja mida enam kõduneb keha, seda kiire-
malt edeneb waim.

Opetasin teie poisile, kuidas uuema meetodi järele waimu kaswatada, ja nimelt „iseenesesje süwenemise“ läbi, sel teel õpib poiss tundma iseennast ja teab, et ka temas midagi peidus, mis hea maitseb.“

Uskus emand Kultuur neitsi Kirjandikku, jäi rahule.

* * *

Meeres aeg. Noormees oli nüüd Cesti, ent ta polnud kunagi rõõmus, mingisugune painus jälgib teda, temale ei walmista löbu teiste lõbusused, sest ta on liiga „enesesje süwenenud“.

Nähes oma ajakaaslasti tugewaid, elujõulisi ja rõõmsaid, aimab Cesti, milles wiga peitub. Veel pole ta oma peale kindel.

Kord kõneleb noortega, kutsub kõrwale kedagi ja küsib:

„Meeldiwad sulle naised?“

„Melik küsimine! Miks ei peaks nad mulle meeldima, nende abil kaswatame ju tugewat järeltulijate tõugu!“

„Kuid,“ wastab Cesti, „süwene kord enesesse ja sa wõid palju rohkem löbu tunda, kui end naisega sidudes.“

Aimas sõber, milles asi seisab, waid silmates oma ees wiletsat wenda, pörkas tagasi ja sõnas:

„Ära kisu mind alla, kuhu sa ise langenud oled, ära sõjista häwitust meie tulewikule, sest

ja oled haige, nii ihu- kui ka waimliselt. Ent meie oleme terwed ja rühime edu poole.“

Langesid kaed noore Eesti silmelt, wõrdles end teistega ja leidis, et ta tõesti elule surnud oli.

Selgeks sai talle, et neitsi Kirjandik waid wäiklast omakasu taga ajades teda „ema Kultuuri“ nimel eduteelt kraawi oli tõuganud ja siin ta nüüd haiseb.

„Pojake Eesti!“ sõnab emand Kultuur, „mis on sinust saanud, millest see?“

„Sina oma kõlawa nimega „Kõrgem Kultuur“ oler rumalam ja pimedam kui aastasadade eest loomnahkaden metspadrikuis ümberhulkunud esiwanemad, sest oma näruse mõistusega töid mulle õpetajaks langenud Kirjandiku, kes mindki häwitas.“

„Ma tahtsin sulle ju ainult head!“ wabandas end ema Kultuur. „Ega see minu süüd pole, et teistsi läks.“

„Tahtsid minus waid äratada kirglust, tahtsid, et ennast ja ümbrust tundma õpin. Nüüd tunnen kõike, mis madalamal minust ja ajast, ent oma tõsist ema ega õpetajaid ei mõista, ma uneski näha.“

„Aga pojake...“

„Eemale minust, emand „Kõrgem Kultuur“, sest ja oled alatum kui rumal elajas, ära end näi- tagi enam!“

Ja lahkus Kultuur wanemate poegade juure, ent Prantsuse couvernante neitsi Kirjandik — ka- dus jäljetult.

S. Aardi.

Teeroopad.

Piltwerahnudel wiimsed kiired weel kumasid, wiimsed leegid, mis waihusid ruttu.

Teeroopad üksikud õhtu-a'al salajast sumasid, puhusid waikusel hiljuse juttu.

Tasane tuuleke laenetas luhtawas heinas, paenutas mullani nendest nii mõne; wahel kui naeris, ja wahel kui laulis ja leinas... Punawas heinas siis helises kõne:

„Mäletad aegu, kus poisike helisew pasun wirgutatas ülesse hommikul kõiki?“

— Armu ei ihka ma, mees olen, tööga kõik tasun! —

kõneles, wastu läks kõigile põiki.

Nüüd ta ju, mehike, sulaseks Muraka-Antsul orjab ja tööd teha murrab, kui karu.

Täht ta silmas — sel jalad on lõpmata tantful —

endale ihkab — on poisil ka aru, —

„see ootab ju rikkast...“ — „Noh, Tõnis ka kopi- kaid ju korjab.“

„Mis tühja... Ja kunas ta Liinut siis wõtab?“ —

Et peretütre pärast ta nõnda seal orjab,

sest Liinu saab aru; ja mis ta nii tõttab.“

Tuuleke mängis ja sahistas looguwat heinas,

roobastel rabeles, kõrssi ta waotas;

wahel ta oigas, ja wahel kui laulis ja leinas,

siis aga wiisidki hoopis kaotas.

Aastate järele jälle kord rääkisid roopad:

„Muraka-Tõnist ja ometi weel mäletad?“

Nüüd tal ju sauna-üht, laudad ja kartlihoopad;

muurab ja kaewab, jah, käed tal on wäledad.

Aga ei alamist ole suurt rääkida midagi:

raba weel juurida mitugi tiinu;

pole seal hakatust näha weel wagudest ridagi;

ära ju teisele läind ta Liinu... —

Elama mõtleb aga Tõniski wiimati hakata —

Nüüd tal, näe, südamel Kullamäe-Mari.

Pole weel korras kõik — aidad ja laudad weel lakata,

osta weel tarwis tal ader ja sari...“

Kadusid aastad... Teeroopad puhusid juttu:

„Tahtsin kord jällegi Tõnist õelda,

Jhურიks muutunud, wanaksgi läinud ruttu,

kannab ju üsna hilpusid wõöl ta... —

Rühkis ja rühkis... Näe, wimmasse tõmbanud turja... —

Teisele mehele läinud ta Mari... —

Mõtleb weel Tõniski elada... Külap läeb nurja.

Otsa ju lõppend tal ader ja sari...“

Pühapäew. Hommiku waikusel katused kumasid; sumises põrnikas üksinda õhus.

Roopad juttu puhusid, hiljuseki sumasid;

midagi hääles kui wärisel, rõhus... —

„Kuula, kuis naljaseft Tõnise ruunake hirnub...“

Miks ei ta anna siis heinu wõi kaeru?

Hirnub ja hõikab, et laan juba heitub ja hirmub...“

— „Otsas on peremees — pole seal naeru!.. —

Jah, waewane oli ta elu, — pole imestada —

ja madal ja wilets ta eluhoone,

kui meiegi tee, see karja ja popside rada, —

samane aukline, samane soone... —

Ja kuula!.. seal koliseb wanker: ju tuuakse Tõnist

ja wiiaakse wiimsele puhkusepaika... —

Nii saadawad taewa poole ta hingekest õnnist

ning seadiwad künkale risti weel kaika.

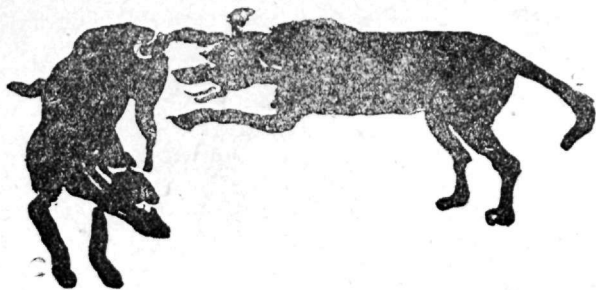
Ju lüüakse kella...“ — „Weel nalja ka sinagi heidad —

see Muraka kari läind wõsasje sööma... —

Eh, mis ja siin, wennas, weel warjad wõi midagi peidad —

kesse nüüd popside kella peaks lööma...“

K. Odanik.

AUTASU.

„Wiisfada marka saab see autasu, kes ärakadunud koera, nimega „Baronet Angel“, tagasi toob. Tundemärk: otja ees must ristikene. Palutakse Westerwalli tänawale nr 5 uksehoidja kätte ära anda.“

Seda kuulutust fugeedes jahmatas Edkar. Westerwalli tänaw nr. 5. See on ju Luise Prantsmanni aadress.

Edkar armastas seda naisterahvast; aga see lükkas ta eemale ja sundis kannatama. Ta elas samas uulitsas, tema wäikeste maja wastu. Kord saatis ta kalle ühe intiimsse luuletuse ja kirjutas alla oma täie nime.

Luise ei lasknud teda kaua oodata: „Armuline herra! Wõib olla, et ma lollikest armastan, aga ma sain nüüd teada, et minu naaber loll on! Ma andsin teie luuletuse oma sõbrale läbilugemiseks.“ Aga Edkar Niidas ei annud ennast alla. Ta jäi juhtumise peale lootma. Ja see juhtumine tuli koera ärakadumise järele. Saatus aitas äratõugatud armastajat. Kui ta oma armastatud olewuse aknast sisse waatas, nägi ta alati, kuidas see wäikeste koerakesega mängis. Tal ei olnud raske koera ära tunda. Oh! kuidas tahtis ta selle koerakese asemel olla, kes oma perenaise ninaotsakest lakkus. Niiviisi mõeldes jalutas Edkar mööda pealinna tänawaid ja wahtis magasinini aknast enda sirget kuju. „Päris ilus,“ mõttes ta, selles rahustust leides. Sügawad tumedad silmad, käskiw suu ja ümargune, sile lõug. Ta oli endaga rahul ning lootis ka „temale“ meeldida. Ta wilistas oma suust, lõwipeaga koera, Adolfit. Adolf hingas raskesti ja waatas pahandawalt peremehe otja. „Tule fiia mu truu sõber,“ kutsus Edkar: ega ja ometi meie ülesa naabrikoera otjimiseft wäsinud pole. Adolf oli ainukene ta usaldusewääriline ja see maksis ka oma peremehele seda truuduse ja poolehoidmisega. Teisel hommikul wõis uulitsa nurkade pool lehti näha: „Tuhat marka waewa-

tasu sellele, kes ärakadunud koera tagasi toob. Aadress: Westerwalli tän. 8.“ Tundemärka ei olnud. „Nüüd tuuakse sulle mitu tuhat koera,“ arutas Edkar: „ja kurat wõtku, kui nende seas Luise koera ei ole.“ Hommikul kella kümne ajal ajas teener ta üles ja teatas, et keegi hulkur ühe koeraga on tulnud. Edkar käskis teda kohe sisse lasta. Hulkuri naljakas wäljanägemine tegi Edkari kohe rõõmsaks. Käes hoidis see porist looma, keda wõimalik ära tunda ei olnud. „Teie nimetate seda koeraks, armas inimene?“ „Jah, armas herra, ta nimi on Berrenet, Berrenet! Näete ta liigutab saba!“ „Kätge, kus kurat oma loomaga,“ wihasas Edkar. Kella kümnest kuni kahe-teistkümmeni toodi wahetpidamata loomi. Ühel ei olnud saba, teisel kõrwa, kolmandal silma jne. Toojad olid hulkurid, joomarid, uulitsapõisid. Igaüks neist jättis isäralise lõhna järele. Edkar hakkas juba meelt heitma, kui umbes kella ühe ajal keegi inimene tema kabinetist astus, koer käes. Edkar tundis kohe „Angeli“ ära. „Ma leidsin ta uulitsalt,“ hakkas sisseastuja kõnelema: „ju tahtsin teda politsei kätte anda, kui järsku teie kuulutust silmasin. Ma pesin koera puhtaks.“

„Hea küll, hea küll,“ ütles Edkar. Ta kutsus „Angelit“ nime pidi. See jooksis rõõmsalt tema juure. Koeraleidja sai 1000 marka ja tormas ukse poole. Nüüd hakkas Edkar järelemõtlemata, mis teha. Kõige parem oli Luisele enda poole kutsuda. Ta sõi ruttu hommikust, kuna teener illi waasese pani ja tuba korda seadis. „Baronet Angel“ oli juba Adolfiga tutwust teinud. Nad jooksid mööda tuba ja haukusid, sellega oma rõõmu awaldades. „Kui Luise seda sõprust näeks, oleks ta kohe minu oma.“ arutas Edkar. Edkar laskis teenri terweks päewaks priiks. Mõne minuti pärast helistas ta Luisele maja ees ja andis enda nimekaardi teenri kätte. „Ütelge preilile, et ma teatust koera üle toon.“ Ta wõeti kohe ette. „Wahandage, et ma olen niisuguses olekus,“ ütles Luise. „Ma ei ole enam mitu ööd maganud. Mis on juhtunud? Kas teie midagi uudist toote?“ „Jah!“ wastas Edkar, keda Luise äritus rahustas. „Kas ta elus on?“ hüüdis noor naisterahwas. „Mittet ainult elus, waid teie wõite teda praegu näha.“

„Kas teie õigust räägite, wõi teete ainult nalja?“

„Ütlen, et see õige on. Kui soovite siis tulge ühes.“ „Wõib olla teete minuga nalja. Ma tunnen teid; teie saatsite mulle laulu; minu sõber arwas ta liiga jämeda olewat, et tema pärast wihasstada.“ „Wannun teile, et wõis minuti pärast

„Beronet Angel“ teil käes on.“ „Mu jumal... Ma lähen rõõmust hullumeelseks... Odake mind üks minut... Ma võtan ainult mantli ja siis olen teie käsualune... Seni lugege ajalehte!“ Edkar kuulab seda naeratades. „Kas meil palju sõita tuleb,“ küsis Luisse. „Üle tee!“ „Kuidas, teie poole?“

„Jah, minu poole. Teie „Baronet“ mängib praegu minu Adolfiga; nad on väga sõbrad.“

„Noh, siis ei ole ta minu koer. Minu koer ei sõbrusta teistega.“ „Tõsi, võib olla, küll mitte, minu oma aga küll.“ „Lähme rutemini... Küll seal näeme!“ Luisse läks peaaegu jookstes edasi. „Mina olen kindel, et teie õigust kõnelete, teil on nii lahke nägu. Aga kuidas leidsite teie minu „Beroneti“ ülesse?“

„See on minu saladus. Teie lubasite wiisjada, mina aga lubasin tuhat. Näete kui lihtsalt.“ „Kas see õige on? Teie olete üllalähke! Ma ei tea kas on mul võimalik seda teile ära tasuda?“ „Jah, minuti pärast oleme minu pool; ärge ehmatage; ainult üks kord! Näete juba olemegi kohal!“

„Oh kuidas minu koer rõõmustama saab! Ega ta ometi kannatanud pole? Kuulake, ta haugub... ta tunneb minu ligioleku ära!“

„Beronet! Minu ainuke! See olen mina sinu mamma! Teie ei usu kuidas ma rõõmu pärast värise. Jalad ei taha mind üleval kanda!“ „Ma toetan teid. Võite minu peale kindel olla; toetage ennast minu najale.“

Nende sõnadega wõttis Edkar Luisse ümbert kinni ja wiis ta söögituppa.

„Kuhu teie ta panite?“

„Magamisetuppa!“

„Häbemata!“

„Küll teie näete kui ilus see tuba on. Kullakarwaliste tapeetidega ja roheline mööbliga.“

„Näete, seal tulebki minu Adolf.“

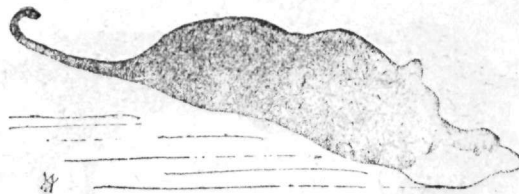
„Waadake, waadake tall on kõrva ära ammutatud... tuhat wabandust! See on muidugi minu „Beroneti“ töö. Oh ja häbemata!“

„Tule jii! ära kard. On wiist enese ära peitnud ja ei julge nüüd enam välja tullagi.“

Edkar liikkas magamisetoa ukse lahti.

Oh häda! Woodi ees lamas „Beronet“ wõre sees, läbipuretud kõriga.

Aga mõrtsukas tantsis oma ohwri ümber rõõmutantsu, uhkelt haukudes. Luisse jooksis kisedades ära. Adolf tuli aga saba liputades oma pere-mehe juure, just kui oleks ta suure heateo korda laatanud.

Read wabariiklase päewaraamatust.

Eesti nimi lööb laineid maailmas. Iga päew toowad ajalehed uusi teateid, mis tõendawad meie nime wõidukäiku igas suhtes. Siin käib meie saadik kuninga jutul (mõtelge ometi — kuninga jutul!), seal leitakse, et meie kartul on söögiks peaaegu kõlbulik... Ja nii edasi. Nii räägitakse meist iga päew. Tšegi edisjoonlikud ameeriklased on sunnitud meie nupukate eestlaste saawutuste peale tähelepanu juhtima. „See on see maa, kus minu häll on kiikund ja mu isadel.“ Meil on euroopalise kuulsusega kirjanikke (piiritusewadamise suhtes), kelle pärast diplomaatlist noota wõetud wälisriikidega; meil on riigitegelasi, kellest wõiks kokku seada kwarteti wanaisa Krölowi walmi järele. O, meie oleme kümme Ameerikat üles leidnud, ja nüüd siis lõpuks on ka Ameerika meid üles leidnud. Sest ajalehed teatawad, et Ameerika Eesti merimehed on laewad ja dokid pudelisse ehitanud ja näitusele välja pannud. Ameeriklased olewat väga üllatatud sihukest peenikest wärki nähes. Kui suurt üllatust ja imestust aga tunneks ameeriklased, kui nad teaks, oo — kui nad teaks, et meie, eestlased, mitte ainult laewamudelid pudelisse ei ehita, waid kogu endi riigi pudelisse oleme ehitanud ja tubaka karpi. Kas ei saaks neile wast raadio teel sellest sõnumet jaata. Meie hea nimi wõtaks roopu pealt uue kuulsuse rekordi.

* * *

Käisin Kilpla kõrgema kogu koosolekul. Wäga mõnus ja kodune wärk. Kahju ainult, et seal thēe-lauad puuduwad. Muidu üsna mõnus aega wiita. Ka wõiks seal kinopilti näidata, nii koosolekute waheaegadel. Kogu tülles leidsin selle riigi maja trepilt kirja, mida nähtawasti mõni loomateadlane ära kaotanud. Kiri on kellelegile seltsimehele kirjutatud ja sisaldab terve rea salamärka, mille teel wiist keelatud mõtteid edasi antakse. Muu seas

kirjeldatakse nähtavasti Kõlpla kogu koosolekut.
Et asi huvitaw, siis toon ta siin ära.

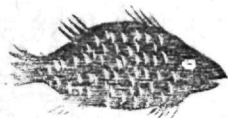
Koosolekut juhatab esimees
kukk

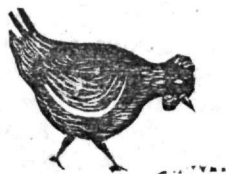
Esimeses päewakorra punktis võtab sõna
(oinas)

Selle järele räägib wõetawaltseja nimel (lattik)

ja kodulindude isewaltseja (kana).

kes mitmedki mädamunad muneb. Lõpuks räägib
rööwlinn (kägu),

kes lähwardab niikaua kukkuda, kuni pätti

koivad püsti.

K. Od.

Päasetee kriisist.

P. poifs.

Joel Parks oli sõna tõsisel mõttes löödud, halwatud. Tal puudus teenistus, tarwiline raha ja korter. Paha oli wiita niiskeid septembriõid puies-
tikes ja wõwialustel, külm tungis kallale eraldi
huvitet ta juweelikonnast kuna mure oli löödud
südamesse naasklina. Asjata oli ta kuulutanud
ajalehtis, oli hiiwinud läbi kohad kust saawutada
tööd, aga asjata. Teda ei wõidud tarwitada.

Joel oli gentlemann pealaeft jalapõhjani kuni
tänafe päewani, ja mõtles tol seisukohal püsida ka
edaspidi aga — — see külm — see nalg.

See oli Kolumbuse puiesteel kus ta surus kord
rusikaid wihaga püksitaskus ja hammustas huu-
lesse wermeid. Kaua pidi ta ausaks jääda wõima,
siin kesk küllust. Kaua see pidi minema — neetud.

Joel lõi omale rusikaga lõua alla ja tabas
mõtte. Seal on wana rahamees, Watkins, sel oli
ollariid ja tööd. Ja Joel saab end niipalju alanda-
ma, et palub teda, see on palwe elupäästmiseks, ja
tõline, seda saab kuuldama.

Ja Joel liikus. Ta nõelas läbi tungiwast rah-
wast, trammidest, ja autodest. Käis ruttu, sest tee
oli ligemale sajaminutiline. Umberringi rööm, bril-
jandid, äiskõhud ja Joeli rusikad tõmblesid püksi-
taskudes, sest ta oli wabandage — wäga halwas
tujus.

Wiimaks jõudis ta ligi Watkinsi maja, mille
alumisel korral asus tema kontor, raputas korra
kibedalt pead ja sammus üle trepi, mille harjal
mõõtis teda läikiw uksehoidja Napoleoniliku pil-
guga. Joel palus end teatada, tähtis äriasi herra
Watkinsile, pidagu seda meeles.

Agaga see wõis ju ka nii olla. Uksehoidja wa-
hetas grimmi ja läks.

Joel jäi ja mõtles, kui palju rikkust, üks-
ainus ukse käeraud, ja ta wõiks koks kuud elada.
— Pooltofinat trepi tuhwiid... Uksehoidja tuli. —
Ta wõiwat sisse astuda, kui on tähtis asi. Tema
herra on suur herra ja wiidab aega ainult täht-
sate asjadega. Ja Joel läks.

Sisjeastumisel arwas herra Watkins peadki
pöörata.

„Ah soo!“ ütles ta, „teil on tähtis asi, kas
toote mulle teateid minu hägija kohta, mis kadu-
ma on läinud. Kakstuhat dollari olen ma waewa-
palka määranud?“

Ei. Joel ei teadnud midagi hägijast. „herra
Watkins.“ ütles ta, „asi on tõesti tähtis, ma olen

määratud surema, võimaldage mulle midagi teenistust, palun südamest, ehk jälle väikest rahalist abi.“

Watkinsi näo üle lendas wari. „Ah jälle kerjaja, mul ei ole teile midagi anda. John juhatage ta välja.“ Ta wajuatas kellandöpi. „John, miks lasete sarnaseid isikuid sisse?“

„Ta ütles, et olla tähtis asi herra.“

„Ei midagi tähtsat. Hagijast vähemasti teadust.“ Ja herra Watkins heitis käega pöörates end töölaua äärde.

Joel tahtis tingimata midagi öelda, aga tal oli kibe kurgus — kibe tundesilmus. Nagu unes liikus ta üle trepi ja seisis nüüd jälle tänawal, niisama nagu ennegi, ei targem niisama nagu enne.

Nüüd, kui tahtis ta gentlemanniks edasi jääda, pidi ta — oh see oli ifegi kole, ta pidi surema, aga Joel riskeeris rahulikult. Parem see, külma ta ei tunne, nälga ka, tööd ei waja teha. Ainult kuidas asja läbi wiia, juba ammu müünud ta maha rewolwri. Pole tähtis, ütles ta mõttes.

Ja Joel korraldas asja. Müüis maha oma kehwa sügisepalitu ja andis kuulutuse „New York Herald“:

„Wabasurmaks, palub laenata rewolwrit.

„Bebleu ja Skott“ süsteemilist.“

(See — ja sinna.)

„Bebleu ja Skott“ süsteemilised tapawad hästi, seda teadis Joel, hea nendega töötada. Lehe toimetuses ei imestatud Juguugi kuulutuse iseäralduse üle, oldi ju Ameerikas.

Joel külmetas päewa kufagil silla all ja läks teine päew toimetusesse. Antud oli üks pakkumine: Mr. Watkins — Union tän. — odawalt.

Joel tegi kibeda näo, heameelega ei oleks tahtnud ta selle mehhega enam kokku puutuda — hagijana küll, kuid mitte muidu, kuid polnud ka siin midagi parata.

Ja ta sammus jälle tuntud teed. Üksheoadjad ei näinud oma kohal olemagi ja ta koputas otse kabinetil uksele. Watkins ise tegi lahti, ihnuskael tarwitas üksheoidjat ka mujale.

„Herra Watkins,“ ütles Joel tõsiselt, „nii siis teie laenate mulle rewolwrit. Kas ma võiksin teda näha?“

„Miks mitte, wäga heameelega,“ ütles Watkins, — awas lauasahtli ja wõttis sealt väikse rewolwri välja. „Olge head.“

Joel sõrmitses rewolwrit. „Aga see pole „Bebleu Skott“ süsteemiline?“

Herra Watkins kohkus. „Miks? Ah joo jah, ma eksisin, unustasin; aga ma annan ta teile odawamalt tarwitada. „Bebleu Skott“ süsteemilise rewolwri andsin Johni tarwitada, et lõpetada sellega hagija elu, kes murdnud jalaluud. Waene Grüso!“ ja herra Watkinsi silmist weeresid pisarad, aga ütles ta kähku, „ka see rewolwer tapab hästi ja ma usun teie pole nii peenete nõuetega.“

Joel mõles: „Kas teil ei ole siin ühtegi muud rewolwrit, mis kõlbaks tarwitada?“

„Kahjuks mitte,“ wastas herra Watkins.

„Ei dänamti ei käsiponime, pisthage?“

„Mitte midagi.“

Joel lõi käega otsaette ja tabas saatanliku mõtte.

„Nii siis, teil pole siin mitte midagi herra Watkins, tõstke käed ülles, üks — kaks.“

„Aga!“ herra Watkins kohkus, „see on!“ tõstis aga ometi käed püsti.

Ettevaatlikult rewolwriotsa Watkinsi pealt mitte kõrwale pöörates, taganes Joel lauasahtli juure, tegi selle lahti, raha oma tasku ajades, kui ta sellega walmis oli wõttis ta Watkinsi taskust uuri ketiga ja sõrmused sõrmest. Lähines siis uksele ja ütles:

„Head päewa herra Watkins, selle rewolwriaga ei tapa ma end mitte, kui lubate siis tulen teine kord. Mul on au lahkuda.“ Ta taganes välja ja keeras kabinetiuukse oma järele lukku. Üksheoidjat ei olnud, tee oli waba.

Tema oli kriifist õnnelikult mööda pääsenud.

—o—

Kah reklaam?

Ajakirjandus awaldab terwe rea ärimehi keel tulumaksud maksmata ja teatab, et mainit isandatelt maks politsei kaudu sisse nõutakse...

Arwan, et lugejaid walt ehk põhjused huwitawad, miks mainit herrad maksuga wiitwitasid?

„Meie Mats“ arwab siin ainsaks põhjuseks „reklaami.“ On ju wähe sellest kui üks ehk teine ärimees oma kaupaja ajalehe kuulutuskuuljel kiidab ja rahwale tuttawaks teeb, waid ka „oma nimi“ peab kuulsaks saama. Ja kuulsaks ta saabki, kui teda ajakirjanduses lehe weergudele mahutab. Tähtis pole, mis suguses toonis.

Ehk kuidas wõib „suuri mehi“ nii väikeste asjadega tülitada, nagu seda puhtakasu maks on.

Saadad näituseks mõnele „suurele“ wõi „tõusikule“ teatelehe, et: sellega julgeme Teie kõrgeaususele meeletuletada, et Teil nii ja niipalju maksu maksta on, mida alandlikult ära õiendada palume. Siis wastaks „kõrgeausus“ lühidalt ja selgelt:

„Palun mind sarnaste tühiste asjadega mitte tülitada.“ — ja asi korras.

Siin kohal peaksid wastawad asutused nimekirjad kokku seadma, mis sugustelt ärimestelt wõib nõuda ja mis sugustele wabandusega esinema peab, et tülitada on juletud.

*

Toimetusele tulnud kirjad.

Wäga austud noormees!

Wabandage et teid tülitan wõtsin aia wiideks aia lehe kätte et selt ka midagi uuemad wadada leitfin et üks wiisakas noormees joowib neidudega kiria wahetust ja nimelt tõsises mõttes wäga jure päraline. Olen wiististe natukene hilinane tänud leht

on nellaba ilmunud aga tänna on pühapäevast teistest teilt on iuba kiriaist liiga palju ma mitte ei tea kas minu kiri leiab teie poolt tähele panemist, no aga õnne peab ikka katsuma teie kuuluduses on liiga suured tingimised mis täida esideks on võimada ja nimelt teie soov on kohe päeva pilti näha aga ma arvan teistega ma võin enast isiklikult kirieldada kui soovide aga mitte esimeses kirias. Mis aga wanaduse puudub olen 20 ja 30 aasta wahel peal wikk ja wiisakas ja elu rõõmus ja ilhe sõnaga üelta toadi pidi koraltik se on siis esideks keik iden teilt jeda sama oodama.

Austusega A. R. . .

Mina adre

A. R. Tallinna.

„Meie Matsi“ wastus:

Wäga austud A. R. . .

Stin:

„Meie Mats“ punastas kõrwuni, teie auwäärt „kiria“ lugedes, ega polnud ta imestusel piiri, sest see mida seal kirjutate on „Meie Matsile“ liig ootamatu ja üllatav.

Esiteks lubage tähendada, et „Meie Mats“ ku jagil ajalehes pole soovim awaldanud neiudega tuttawaaks saada.

Teileks kardate, et oma „kiriaga“ hiljaks jäete, siis lubage tähendada, et liig wara tulite.

Edasi pole „Meie Mats“ kellegilt, ei „päewa pilti“ ega ka „wanadust“ järele pärinud, niijama tähtsufeta on „Meie Matsi“ teie isiku kirjeldus. Ja soovite veel kirjutada. Jätke see soov sooviks, sest „kesk meiereid“ on wargal ja wiisakal neiu muudki wiist teha, kui kirjutada.

Lootes, et end nahustate soovime Teile häid pähi.

„M. Mats“.

? Millal ?

Uued pähkliid hammustamiseks:

- 1) Millal sureb inime?
- 2) Millal tunneb inime kõigesuuremat nälga?
- 3) Millal on wili kõige küpssem?
- 4) Misjuguine inime ei suregi?
- 5) Misjuguine inime on kõige õnnelikum ilmas?

Kes ülmal antud pähkliid katki hammustab ja tuuma terwelt „Meie Matsi“ toimetusse saadab hiljemalt 20. jõulukuu päewaks, saab tasuta „Meie Matsi“ warskema pätsikese.

Kostused ja uued küsimused järgmises nr. . .

Toimetus.

„Meie Mats“ nr. 30 awaldus küsimuste peale „Miks?“

1) Sellepärast, et nell surmad kirjandikkude poolt töötasu nõudmist kartata pole.

2) Sellepärast, et korratused ja kuritarwitused ta suwel palawaks kütawad; talwel aga teeb riigikontroll nimetud asutuste ametnikkese wilu. Nad kaotawad oma keha soovuse, ega suuda päikest trellide taga sahtunud ihuga soovjaks kütta.

3) Sellepärast, et esimene on elaja, teine inimese töö.

4) Sellepärast, et witimane on esimesest rumalam.

5) Sellepärast, et ta seast rohkem lugu peab kui iseenesest.

6) Sellepärast, et tal enese warandusest wahel on.

7) Sellepärast, et nad taewawõlwi filmates alati meele tuletaks, et ka nende peades taewane tühjus walitseb.

Oigeid kostusi saatsid 7 küsimuse peale — A. Sinilind Pärnust, T. Ulp Tallinnast ja 3 küsimuse peale — Ella, B. Tartust, A. Liim Tartust.

Toimetus.

Kirjawastused.

M. S., haapjalus. Katsjed trükimusta ei kannata.

W. Aidjaewas: Koolipois olete ja kirjutate „Kadrisantidest“ nii ropult; häbi! häbi!

B. K.-st, Kuresaar: Muu seas kirjutate: „Palun teie au wärd lehdes rumi lubata“. — Mida sellega ütelda tahate?

Donn de l' Bonn: Et Teile pühade rõõmu walmistada, awaldame Teile „luuletus tsüklist“ järgmist:

„Meie elu on fantaasia,
kui afriika ja Aasia.“

ja veel:

„Kuid neiu andwad korwi,
sest kuulda paha lori!“

Leiate isegi, et lori paha kuulda, miks siis lori jete. Ka meie anname Teile „lorile“ korwi.

Suru Muru: Pajatate wäga õpeliiklit:

Kui ilmas oled elanud
siis on sull' kõrwu kolanud
hüwa asju katju kápuga,
ja habu asju näpuga.“

Aga millega peaks Teile luuletusi katsuma?

J. E.-sch, Härjanurme: Wõiks wabad tunnid kasutada selleks, et kord selgusele jõuda, mis wahel on „nälja“ ja „loba“ wahel.

— Kuule, weli, anna nõu, mis teha. Politsei otsib mind ühe väikse näputöö pärast taga. Lõin ühe kalamehe tagant paadi üle ja tahtsin teisele maha müüa.

— Mis seal muretseda. Mine välisministeeriumi, räägi puhtast südamest ülesse, seal antakse sulle diplomaatiline ehk ka M. P. pass ja siis muudkui lippa kas wõi Nõukogude Wenemaale.

Artstlised näpunäited.

Kui su weri rikutud, otji tüli noakangelasega „Sootuse“ einelaua ruumis ehk „Wiru uulitsas“ ja kindel, et tema sind terariista abil ülearu koormast wabastab.

Tahad sa halli pead, mine kuhugi riigiasutusse, kus sa pikaajalise ootamisega warsti halliks lähed. Ka erkude peale mõjub see kaunis Järgmine „M. Matsi“ pühade nr. ilmub 24. detsembril 1921.

hellakstegewalt ja teeb tundlikuks kõige karmisema üdame.

Oled sa waimuhaige, hakka joonistama, siis arwatakse tingimata, et sina suurwaim oled — „expressionismi“ woolu ehitaja.

Märkus: Expressionismi taha warjawad end suur protsent waimuhaigeid.

Dr. „Pis Te“.

Ilmub k.-ü. „Meie Matsi“ kirjastusel. Wast. toim. O. Triik. A. Kammeli (end. G. Kalla) trükk, Tall.